

مرکز تحقیقات اسلامی

اصفهان

گامی

عمران
علیه السلام

www.

www.

www.

www.

Ghaemiyeh

.com

.org

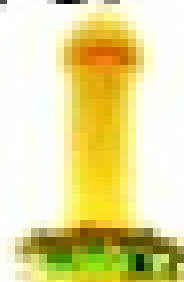
.net

.ir

ياران باوقاي

حسين عليه السلام

مصطفیٰ الدين عهده

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

یاران باوفای حسین (علیه السلام)

نویسنده:

مصلح الدین مهدوی

ناشر چاپی:

اندیشه نیکان

ناشر دیجیتالی:

مرکز تحقیقات رایانه‌ای قائمیه اصفهان

فهرست

۵	فهرست
۹	یاران باوفای حسین علیه السلام
۹	مشخصات کتاب
۹	اهداء
۹	اشاره
۱۰	پیشگفتار
۱۰	اشاره
۱۳	تذکر
۱۵	یادی از گذشتگان
۱۵	اشاره
۱۵	تعداد یاران و یاوران حضرت سیدالشهداء
۱۵	اشاره
۱۶	محاسبه دقیق
۱۶	فائده
۱۶	نویسنده گوید
۱۶	تعداد قشون دشمن
۱۶	اشاره
۱۸	عده نفرات کشته شده از دشمن
۱۸	رفع استبعاد
۱۸	توضیح و رفع استبعاد
۱۸	اشاره
۱۹	تقسیم بندی شهداء
۱۹	اشاره
۲۰	شهداء بنی هاشم

- ۲۴ اصحاب رسول خدا که در وقعه کربلا به فیض شهادت نائل شدند
- ۲۶ عده ای از اصحاب حضرت سیدالشهداء که از لشکر دشمن به حضرت پیوستند
- ۲۸ اسامی جمعی از شهداء کربلا که در حمله اول دشمن به مرتبه رفیعه شهادت رسیدند
- ۲۸ اشاره
- ۳۲ اسامی شهداء کربلا که مبارزه کردند و به مرتبه رفیعه شهادت نائل شدند و تعداد نفراتی که از قشون دشمن به شمشیر اینان کشته شدند
- ۳۲ اشاره
- ۳۹ جمعی دیگر از شهداء به نقل از رساله تسمیه من قتل...
- ۳۹ کودکانی که در کربلاء و کوفه و یا در بین راه کوفه و شام از بین رفته و شهید شدند
- ۴۰ شهداء کوفه و بصره
- ۴۱ اسامی جمعی از غلامان و موالی که به فیض شهادت رسیده اند
- ۴۱ اشاره
- ۴۳ شهیدان بی نام و نشان یا گمنام
- ۴۴ سرهای شهداء
- ۴۵ زنان و مادران یاران حضرت سیدالشهداء
- ۴۶ هفتاد و دو تن و یک تن
- ۴۶ سرنوشت یاران جناب مسلم بن عقیل
- ۴۷ مقام و منزلت شهداء کربلا
- ۴۷ اشاره
- ۴۹ فوایدی چند مربوط به واقعه جانگداز کربلا
- ۴۹ جمع نفراتی که با حضرت سیدالشهداء از مدینه به مکه و از آنجا به کربلا حرکت کردند
- ۴۹ تعداد خیام طاهرات در صحرای کربلاء
- ۴۹ زنانی که در کربلا جنگ کردند
- ۴۹ اول کسی که شهید شد و آخرین فرد
- ۴۹ سه دختر از بنی هاشم عصر عاشورا پایمال سم ستور شدند
- ۵۰ دو کودک از شدت عطش مردند
- ۵۰ دو کودک از جناب مسلم بن عقیل در کوفه شهید شدند

- اول کسی که قبر حضرت سیدالشهداء را زیارت کرد ۵۰
- سه نفر از زنان بنی هاشم در کوفه خطبه خواندند ۵۰
- خطبه های حضرت سجاد ۵۰
- تعداد شهداء در وقعه جانسوز کربلا در کوفه و بصره و کربلا، بزرگ و کوچک به قرار زیر است ۵۰
- مقتولین از قشون دشمن ۵۰
- زنانی که در کربلا همراه حضرت سیدالشهداء بودند و بعدا به اسارت کوفه و شام رفتند ۵۱
- اشاره ۵۱
- اسامی جواری و کنیزانی که همراه حضرت سیدالشهداء بودند و جزو اسیران قرار گرفتند ۵۳
- اشاره ۵۳
- عده ای از اصحاب حضرت سیدالشهداء که از لشکر دشمن به حضرت پیوستند ۵۴
- قائلین اخبار جنگ ۵۵
- اشاره ۵۵
- چند تذکر لازم ۵۶
- حسن تصادف ۵۷
- زیارت شهداء کربلاء ۵۸
- وصیت امام حسین به برادرش محمد ابن حنفیه ۵۹
- دعای امام حسین در صبح عاشورا ۶۰
- دعای امام حسین در صبح عاشورا ۶۱
- اشاره ۶۱
- دوازده بند مولانا محتشم کاشانی در مصائب حضرت سیدالشهداء ۶۱
- بند ۰۱ ۶۱
- بند ۰۲ ۶۲
- بند ۰۳ ۶۲
- بند ۰۴ ۶۲
- بند ۰۵ ۶۲
- بند ۰۶ ۶۳

۶۳	بند ۰۷
۶۳	بند ۰۸
۶۳	بند ۰۹
۶۵	بند ۱۰
۶۵	بند ۱۱
۶۵	بند ۱۲
۶۵	هل من ناصر ينصروني
۶۵	اربعين چهل سخن از فرمایشات حضرت سيدالشهداء
۷۸	پاورقی
۸۲	درباره مرکز

مشخصات کتاب

یاران باوفای حسین علیه السلام

پدیدآور مهدوی، مصلح الدین، ۱۲۹۴-۱۳۷۴

تاریخ اثر، ۱۳۸۶

موضوع حسین بن علی (ع) امام سوم، ۴-۶۱ ق. -- اصحاب

واقعه کربلا، ۶۱ ق. -- شهیدان

شرح ۱۸۰ص

ناشر اصفهان: اندیشه نیکان

شابک ۹۷۸۹۶۴۹۵۷۳۵۳۳

اهداء

اشاره

السلام عليك يا ابا عبدالله و رحمه الله و برکاته صلى الله عليك و على جدك و ابيك و امك و على التسعه الائمة العصومين من ذريتك و بنيك و على شيعتك و زائريك و على المستشهدين معك فياليتنى كنت معك فافوز فوزا عظيماى جد بزرگوار اينك يکى از کوچکترین ذرارى تو به قصد تقرب به آستان مقدست نام یاران باوفای شما را که خود آنان را: «بهترین و وفادارترین اصحاب و یاران» فرمودی در مجموعه ای گردآوری کرده و تقدیم آستان مقدست می کند و امید قبول آن را دارد. تاکنون در جهان ندیده کسی یاورانی چو یاوران حسین همگی جان و سر فدا کردند تا بجوید مگر رضای حسین «سید مجتبی کیوان» سید مصلح الدین مهدوی [صفحه ۴] بسم الله الرحمن الرحيم الحمد لوليه و اشکر على نعمائه و الصلوه و السلام على خير خلقه محمد و آله المعصومين و اللعن الدائم على اعدائهم و مخالفيهم و قاتليهم اجمعين الى يوم الدين آمين رب العالمين. قال الله تبارك و تعالى فى القرآن المجيد. و لا تحسبن الذين قتلوا فى سبيل الله امواتا بل احياء عند ربهم يرزقون. سوره آل عمران آيه ۱۶۹ و لا تقولوا لمن يقتل فى سبيل الله اموات بل احياء و لكن لا تشعرون. سوره البقره آيه ۱۴۹ انگوئيد و مپنداريد که آنان که در راه خدا کشته می شوند مرده اند بلکه آنها زنده اند و در نزد پروردگارشان روزی می خورند و اين شما هستيد که نمی دانيد و نمی فهميد. (مفهوم و منطق دو آيه ذکر شده) آنچه در فضيلت شهيد و شهادت

در راه خدا گفته شود اطاله کلام است و بزرگان و دانشمندان و نویسندگان در این موضوع کتابها نوشته و رساله ها پرداخته و آنچه گفتنی بوده است را گفته اند. [صفحه ۵] اما بعد: فانی لا اعلم اصحابا اوفی و لا خیرا من اصحابی و لا اهل بیت ابر و لا اوصل من اهل بیتی مجزاکم الله عنی خیرا» از خطبه حضرت سیدالشهداء علیه السلام در شب عاشورا» السلام علیکم یا انصار الله و انصار رسوله و انصار علی بن ابیطالب و انصار فاطمه و انصار الحسن و الحسین و انصار الاسلام اشهد انکم قد نصحتم لله و جاهدتم فی سبیلہ مجزاکم الله عن الاسلام و اهله افضل الجزاء. فزتم و الله فوزا عظیما یا لیتنی کنت معکم فافور فوزا عظیما و اشهد انکم احیاء عند ربکم ترزقون و اشهد انکم الشهداء و انکم الفائزون فی الدرجات العلی و السلام علیکم و رحمہ الله و برکاته. [صفحه ۶]

پیشگفتار

اشاره

از گاهی که خداوند جل و علا به قدرت کامله خود بشر را خلقت فرمود، جنگ حق علیه باطل شروع شد و این جنگ و ستیز تا دامنه قیامت ادامه خواهد داشت. داستان فریفتن شیطان حوا و سپس حضرت آدم علیه السلام را و وادار ساختن آنان را به انجام ترک اولی و خوردن از شجره منهیة ابتدای این داستان عبرت انگیز و بی انتہاست که هر روز در طول تاریخ چندین هزار ساله بشر و انسان بگونه ای جلوه کرده است. داستان هاییل و قابیل دنباله آن و رویارویی حضرت ابراهیم علیه السلام با نمرود و حضرت موسی علیه السلام با فرعون از همین داستان سرچشمه گرفته است. در برابر هر پیغمبری مشرکی و مدعی نبوتی قیام

کرده و کسانی نیز از حد رسالت و نبوت تجاوز کرده مدعی الوهیت و خدائی نیز شدند. هرکس از حق دم زد و از خداوند صحبت کرد ناحقی در برابر او قد علم کرده و با کمک جمعی از گمراهان که به او پیوسته بودند در محو و نابودی آن کوشید [صفحه ۷] و بالاخره عبارت منقول از بزرگان دین که فرمودند: (لکل موسی فرعون) به حقیقت پیوست. چون رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم دعوت به توحید و اسلام فرمود مشرکین به زعامت ابوجهل و ابوسفیان و یارانسان در برابر آن حضرت صف آرائی نموده و بپاخواستند و تا حد توانائی خود کوشیدند و با حضرتش به جنگ و ستیز پرداختند و برای از بین بردن آن حضرت و یاران او و اندیشه توحید نقشه های شیطانی طرح کردند اما (یریدون ان یطفئوا نورالله بافواهم و یابی الله الا ان یتم نوره و لو کره الکافرون) سوره توبه آیه ۳۲ پس از رحلت حضرت رسول صلی الله علیه و آله نقشه مبارزه و طرز عمل عوض شد، مخالفین توحید و اسلام در لباس اسلام خواهی غضب خلافات کرده و امیال شیطانی خود را در لباس خلافت دنبال کردند. از ابتدای خلقت تا کنون و هم از اکنون تا وقتی که خداوند قادر متعال اراده فرماید این جنگ و جدالها و مبارزه حق و باطل ادامه خواهد داشت. دنیا جنگ و کشتار زیاد دیده و تاریخ بشریت نام جنایتکاران زیادی را ثبت نموده است. اما بحق می توان ادعا کرد که در طول تاریخ بشریت داستانی فجیع تر و [صفحه ۸] مهیب تر و عبرت انگیزتر از واقعه کربلا روی نداده است. یک طرف

ایمان محض و محض ایمان و دیگر سو، شرک و کفر و نقال مطلق. یک طرف امامی معصوم پاره تن رسول خدا علیه السلام، مجسمه علم و فضیلت و تقوی قرار گرفته با یارانی معدود و دوستانی محدود همگان، عالم زاهد متهجد و پای بند به اصول اخلاقی اسلام از صحابی و تابعی و غیره در طرف دیگر مدعی خلافت اسلامی، فردی شرابخوار و شطرنج باز و قمارباز، همبازی با سگ و خوگ با مصاحبانی غیرمسلمان، دروغ پرداز، منافق، ریاست طلب و... و جمع کثیری از مدعیان مسلمانی. همگان همج الرعاء و عده ای دیگر افراد راحت طلب و بی تفاوت که فقط به زندگانی ظاهری توجه داشتند و در نظر آنان حق و باطل یکسان و مابین حکومت عدل الهی حضرت علی علیه السلام و سلطنت معاویه ظالم ستمگر فرقی نمی گذاشتند و می خواستند زنده باشند و همچون حیوانات بخورند و بیاشامند و از تنعمات زندگانی بهره ببرند. خود را مسلمان می پنداشتند لکن از اسلام و حقایق آن فرسنگها به دور بودند. در این جا بر سر آن نیستیم که فجایع حکومت معاویه و یزید را برشماریم فقط می گوئیم که: [صفحه ۹] «مسلمانان واقعی از این نابسامانیها که آن پدر و این پسر در مدت سلطنت به نام خلافت خود به بار آورده بودند رنج می بردند و طالب اضمحلال و نابودی آن بودند.» حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام برحسب وظیفه الهی با علم و یقین به اینکه قیام او به کشته شدن او و یارانش منتهی می شود و با علم به اسارت اهل بیت و خاندانش، به خاطر اسلام، به خاطر احیاء قوانین اسلام، به خاطر رفع بدعتها، به خاطر رفع ظلم و ستم و... قیام

فرمود. از مدینه حرم رسول الله صلی الله علیه و آله و سلم بسوی مکه معظمه، حرم امن الهی رهسپار شد و چون در آنجا خطر را مشاهده فرمود به سمت عراق و کوفه حرکت کرد اما در تمام حالات به یاران خود نتیجه این نهضت را که کشته شدن آنان و اسارت خاندان می باشد گوشزد می فرمود. درباره قیام و نهضت حضرت سیدالشهدا علیه السلام و آثار مترتبه آن که: بقای اسلام است دانشمندان بزرگوار شیعه و نویسندگان سنی و افراد غیرمسلمان کتابها نوشته اند و هریک این داستان دلخراش و حزن انگیز و عبرت آموز را، بگونه ای مورد بحث و تحقیق و تحلیل قرار داده اند. طالبین باید بدانها مراجعه کنند. در این قیام مقدس خدائی، عده ای دوستان خاندان پیغمبر از بنی هاشم و [صفحه ۱۰] دیگران از حضرت سیدالشهدا علیه السلام پیروی نموده و تا پای جان استقامت کردند و جان خود را فدای اسلام ساختند و شایستگی آن را یافتند که در زیارت آنان خوانده شود: (بابی انتم و امی طبتم و طابت الارض التی فیها دفنتم و فزتم فوزا عظیما)

تذکر

اگرچه داستان کربلا و شهادت حضرت سیدالشهدا (ع) و یاران باوفایش در عاشورای سال شصت و یکم هجرت روی داد، لکن باید گفت که حضرت امام حسین (ع) را در سقیفه بنی ساعده شهید کردند، همانها که خلافت الهی را از مجرای طبیعی او و آنچه که رسول اکرم (ص) طبق امر خداوند قادر متعال معین فرموده و در غدیر خم به حاضرین ابلاغ فرموده و از آنان بیعت گرفته به شرحی که در کتب تاریخ بطور تفصیل درباره آن بحث شد، خلافت را به انتخاب مردم مبدل ساخته و بعدا نیز

خلیفه اول دومی را تعیین و خلیفه دوم امر خلافت را به شورای شش نفری واگذار کرد و در این مدت احکام الهی و دستورات رسول اکرم (ص) یکی پس از دیگری تحریف یا تعطیل شد. پس باید گفت هر بلائی به سر اسلام و مسلمین آمده است از روز وفات حضرت رسول اکرم (ص) و سقیفه بنی ساعده است، لاغیر. [صفحه ۱۱] آقای حاج آقا جواد روستازاده فرزند ارجمند آقای حاج آقا محمدعلی روستازاده «مدیر و مؤسس چاپخانه نشاط اصفهان و بنیانگذار مؤسسه مطبوعاتی بهار و اخیراً گل بهار» یکی از دوستان و خدمتگزاران خاندان عصمت و طهارت علیهم السلام می باشند که در سال ۱۴۰۸ کتاب (عطیه الجواد علیه السلام) در شرح زندگانی و کلمات قصار حضرت جواد الائمه علیهم السلام را به چاپ رسانیدند. از مدتها قبل به این جانب پیشنهاد کردند که اسامی شهداء بزرگوار کربلا را در مجموعه ای گردآوری نموده و آماده چاپ کنم. این کار به عللی چند به تعویق افتاد تا در اوائل محرم الحرام سال ۱۴۰۹ مجدداً تقاضای خود را تکرار نموده و تأکید کردند که هرچه زودتر آماده شود. نویسنده بیش از این تأخیر در مسئول ایشان را جائز ندانسته و خواستم که به سهم خود در آستان قدس حضرت سیدالشهداء علیه السلام خدمتی انجام داده باشم. بحول و قوه خداوندی شروع در مقصود نمودم و آن را به پیشگاه مقدس ارواح شهداء تقدیم می دارم و امید قبول آن را دارم. در اخبار وارد است که حضرت اباعبدالله الحسین روحی و ارواح العالمین له الفداء در واپسین ساعات و دقایق عمر شریف خود، یاران شهید باوفای خویش را مخاطب ساخته و برخی از آنان

را به نام صدا فرموده و در [صفحه ۱۲] مخاطبه با آنان فرمودند: (یا ابطال الصفاء...) مناسب آن دیدم که نام این مجموعه را: (ابطال الصفا فی ذکر اسامی الشهداء علیهم السلام) بنامم. و نام دیگر آن را: (یاران باوفای حسین (ع)) گذاردم.

یادی از گذشتگان

اشاره

آقای روستازاده در چندین سال قبل از دوست دانشمند و همکار فرهنگی مرحوم حاج سید علی علوی خوانساری (فوت جمادی الثانیه ۱۳۹۸ ه ق) اسامی شهداء کربلا را خواسته بودند و آن مرحوم نیز صورت آنها را تهیه کرده و آقای روستازاده آن را به چاپ رسانیده اند که اکنون نسخه ای از آن در دست ندارند. این تذکر به خاطر یادآوری خدمت مرحوم آقای علوی به آستان قدس حسینی است. خداوند ایشان را با اجداد بزرگوارش محشور گرداند. سید مصلح الدین مهدوی [صفحه ۱۳]

تعداد یاران و یاوران حضرت سیدالشهداء

اشاره

در تعداد و اسامی یاران حضرت سیدالشهداء از اول هجرت آن حضرت از مدینه به مکه و سپس از مکه به کربلا و سرانجام آنان که به فیض شهادت و سعادت ابدی فائز شدند در بین نویسندگان کتب تاریخ و مقاتل اختلاف زیاد می باشد ذیلا به برخی از این گفتارها اشاره می کنیم. ۱- مسعودی در مروج الذهب تعداد آنها را: ۱۰۰۰ سواره و ۱۰۰ پیاده ۱۱۰۰ جمعاً این تعداد تا وقتی است که خبر شهادت حضرت مسلم نرسیده بود و سیدالشهداء علیه السلام به مردم خود، عاقبت کشته شدن را تذکر داده بود و فرموده بود که هر کس می خواهد برود من او را آزاد می گذارم. ۲- اصحاب حضرت در شب عاشوراء از پیاده و سواره جمعا ۵۰۰ نفر بودند که بعد از خطبه حضرت و یقین به شهادت متفرق شدند و عده کمی از آنها باقی ماندند. ۳- سیوطی و علامه امین در اعیان الشیعه: ۳۲ سواره و ۴۰ پیاده ۷۲ جمع [صفحه ۱۴] ۴- در اعلام الوری گوید: ۳۳ سواره و ۴۰ پیاده ۷۳ جمع ۵- ابن جریر گوید: ۴۰ سواره و ۱۰۰ پیاده ۱۴۰ جمع ۶

- ابن جوزی و همچنین ابن نما گویند: ۴۵ سواره و ۱۰۰ پیاده ۱۴۵ جمع ۷ - از حضرت باقر علیه السلام روایت شده: ۴۵ سواره و ۱۰۰ پیاده ۱۴۵ جمع ۸ - همچنین گفته شده است: ۷۰ سواره و ۱۰۰ پیاده ۱۷۰ جمع مشهور در بین مورخین و نویسندگان کتب آن است که تعداد یاران حضرت ۷۲ نفر بوده است. [صفحه ۱۵]

محاسبه دقیق

اگر فرمایش حضرت باقر علیه السلام را در تعداد یاوران امام علیه السلام دقیقترین و صحیحترین صورتهای بدانیم (و در صورت صحت سند باید بدانیم) باید بگوئیم: مجموع شهداء بنی هاشم و شهیدان در حمله اولی و غلامان و دیگر شهداء (۱۴۵) نفر بوده است.

فائده

علامه جلیل حجهالاسلام حاج سید ابراهیم زنجانی در اواخر کتاب وسیله الدارین چندین فائده و مجلس ذکر می کند که به این صورت در کمتر کتابی به نظر رسیده است از آن جمله: الف: در صفحه ۴۳۰ تعداد نفراتی که با حضرت سیدالشهداء علیه السلام از مدینه به سمت مکه حرکت کردند را به شرح زیر می نویسد. ۲۹ نفر مرد ۴۲ نفر زن جمع ۷۱ نفر (اینان همگی از اهل بیت بودند) ۱۰ نفر غلام و برده که هشت نفر آنها شهید شدند و دو تن زنده ماندند. ۹ نفر کنیز و جاریه - پسران کمتر از سن بلوغ ۲۲ نفر و دختران کمتر از [صفحه ۱۶] سن بلوغ ده نفر. جمع کل نفرات از مرد و زن و کوچک و بزرگ و غلام و کنیز ۱۲۲ نفر و کودکی نیز جهت حضرت در کربلا متولد گردید. ب: سه کودک دختر بعد از واقعه عاشورا در زیر پای اسبهای دشمن کشته شدند و آنها عبارت بودند از: ۱ - ام الحسن ۲ - ام الحسین دختران حضرت مجتبی علیه السلام ۳ - عاتکه دختر مسلم بن عقیل مادرش رقیه دختر حضرت علی علیه السلام کودک هفت ساله.

نویسنده گوید

در کشف الغمه (ص ۲۲۱ یکم) می نویسد: حضرت سیدالشهداء علیه السلام در روز ۳ شنبه هشتم ذی الحجه الحرام سال ۶۰ هجری به اتفاق ۸۲ نفر از اهل بیتش و شیعیانش و غلامانش از مکه به قصد عراق خارج گردید. [صفحه ۱۷]

تعداد قشون دشمن

اشاره

در تعداد نفرات قشون مخالف که در صحرای کربلا جهت کشتن فرزند رسول خدا (ص) گرد آمده بودند اختلاف زیاد است و عده آنها را از چهارصد هزار نفر تا سی هزار نفر نوشته اند. در وسیله الدارین (ص ۷۹) می نویسد: در تعداد نفرات قشون ابن زیاد گفته شده است هشتصد هزار نفر و دیگری گفته دویست هزار و یا یکصد هزار نفر نوشته اند و حضرت سیدالشهداء علیه السلام در مقام تشبیه فرمود: (کانهم الجراد المنتشر) مثل اینکه آنها ملخ پراکنده بودند. و همچنین گفته شده است که: اگر کسی جهت تماشای آنها بر پشت کوهی بالا می رفت تا آنجا که چشم می دید: اسب و مرد و شمشیر و نیزه می دید و قشون دشمن را به: سیل خروشان تشبیه کرده اند. اما آنچه مسلم است و کمتر از آن نقل نشده است از این قرار است. [صفحه ۱۸]

اولین گروهی که در مقابل حضرت سیدالشهداء علیه السلام جهت مبارزه حاضر شدند تعداد آنها با نام فرماندهانشان به قرار زیر است: ۱- عمر بن سعد بن ابی وقاص؛ ۶۰۰۰ نفر در روز سوم محرم ۲- حر بن یزید ریاحی ۱۰۰۰ نفر (از منزل ذوجشم همراه حضرت بود) ۳- شیبث بن ربیع ۴۰۰۰ نفر ۴- حجار بن ابجر ۱۰۰۰ نفر ۵- عروه بن قیس ۴۰۰۰ نفر ۶- سنان بن انس ۴۰۰۰ نفر ۷- حصین بن نمیر ۴۰۰۰ نفر پنجم محرم ۸- یزید بن

رکاب کلبی ۲۰۰۰ نفر - خولی اصبحی ۳۰۰۰ نفر ۱۰ - شمر بن ذی الجوشن ۴۰۰۰ نفر نهم محرم ۱۱ - عخلان المازنی ۳۰۰۰ نفر ۱۲ کعب بن طلحه ۳۰۰۰ نفر ۳۹۰۰۰ نفر جمع سی و نه هزار نفر ابومخنف گوید: همگی این نفرات از اهل کوفه بودند و در بین آنها از اهل بصره و حجاز و شام کسی نبود علاوه بر این نفرات که همگان به عنوان مبارز و جنگجو شرکت کرده بودند عده زیادی نیز از انواع [صفحه ۱۹] مختلف کسبه و اهل صنعت از آهنگر و شمشیرساز و همچنین نانوا و دیگر مشاغل شرکت داشتند که بر سیاهی لشکر می افزودند.

عده نفرات کشته شده از دشمن

در وسیله الدارین (ص ۷۹) می نویسد: در نامه ای که ابن سعد جهت عیدالله بن زیاد نوشت تعداد کشتگان را یکصد و پنجاه هزار نفر می نویسد و گوید که قادر نیستیم که همه آنان را به خاک بسپاریم.

رفع استبعاد

برخی از کسانی که با تاریخ سروکار ندارند چون می شنوند که یکی از اصحاب حضرت سیدالشهداء علیه السلام در میدان کارزار تعداد زیادی از نفرات دشمن را هلاک نمود مثلاً جناب حبیب بن مظاهر اسدی ۶۲ نفر را هلاک نمود و یا دیگری یکصد و پنجاه نفر را کشت تعجب نموده و بی درنگ انکار می کنند و حال آنکه وظیفه انسان عاقل آنست که: هرچه را شنید و نتوانست حقیقت آن را دریابد درباره آن سکوت کند و موافق یا مخالف سخنی نگوید که سخن را همیشه می توان گفت اما اگر نفهمیده و نسنجیده گفتیم و اشتباه بود آنگاه بر گفته خود در دنیا و آخرت افسوس زیاد خواهیم خورد. [صفحه ۲۰]

توضیح و رفع استبعاد

اشاره

همانگونه که ذکر شد و بعداً به تفصیل خواهیم گفت، عده ای از یاران حضرت سیدالشهداء علیه السلام تعداد نفرات زیادی از دشمن را کشتند و یا مجروح ساختند. این شهر آشوب مازندرانی در مناقب و محمد بن ابی طالب در مقتل می نویسد که عده حضرت سیدالشهداء علیه السلام در مبارزه روز عاشورا، یکهزار و پنجاه نفر را شکست بغیر از آنان که به دست ایشان مجروح شدند. (ص ۱۷/۲۹۳ عوالم) ظاهراً کشته شدن این عده زیاد و در مدت جنگ به نظر بعید می رسد و الحق که بسیار زیاد بعید است که فردی در مدت زمان اندکی بتواند این همه دشمن را از پای درآورد و به قتل برساند و خود مورد هجوم و حمله دشمنان از خبر باشد دشمنی همچون شمر بن ذی الجوشن که وقتی حضرت حسین علیه السلام به او می فرماید: آیا مرا می کشی و نمی دانی که من کیستم؟ در جواب می گوید: من تو را خوب می شناسم: مادرت فاطمه زهرا

و پدرت علی مرتضی و جدت محمد مصطفی (صلوات الله علیه) می باشد (ص ۱۷/۳۰۰ عوالم) برای رفع شبهه در استبعاد گوئیم. همانگونه که گفته شده است و [صفحه ۲۱] بعدا ما نیز آنرا شرح می دهیم بعضی از دوستان حضرت که در کوفه بودند و نتوانستند خود را به حضرت برسانند برای وصول به مقصد راه را منحصر در آن دیدند که با قشون مخالف از کوفه خارج شده و در کربلا به هر نحو شده، خود را به کعبه آمال و مقصود برسانند عده ای از اینان که طبق صورتیکه بعدا متذکر می شویم (قریب ۲۳ نفر موفق شدند که خود را از دشمنان جدا ساخته و در رکاب حضرت شهید شوند اما دیگران توفیق نیافتند. به نظر می رسد که این دوستان که اکنون به صورت دشمن جلوه گر شده اند هرگاه که جنگ مغلوبه می شد و صحنه کارزار از حمله یکی از یاران حضرت سیدالشهداء علیه السلام مضطرب و پریشان می شد و دشمنان همچون روباه از مقابل شیران فرار می کردند اینان دست یافته و به کشتن آنها می پرداختند بنابراین، آن یار وفادار و اینان جمعا تعداد زیادی از مخالفین را می کشتند (این نظریه نویسنده است تا اهل تحقیق چگونه قضاوت کنند). [صفحه ۲۲]

تقسیم بندی شهداء

اشاره

در هریک از کتابهای مقاتل و شرح حال شهیدان کربلا، آنان را بگونه ای تقسیم کرده اند از معرفی به خاندانها و عشیره ها و غیره اکنون در این مجموعه اسامی این بزرگواران را به صورت زیر نقل می کنیم: ۱- شهداء بنی هاشم. ۲- شهداء از صحابه حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم. ۳- جزو قشون عمر بن سعد به کربلا آمده و به حضرت

پیوستند و به فیض شهادت و سعادت ابدی رسیدند. ۴- در حمله اولی شهید شدند. ۵- مبارزه کردند تا به مرتبه رفیعه شهادت نائل شدند. ۶- بدون مبارزه کشته شدند و ذکر جمعی از کودکان. ۷- در کوفه و بصره شهید شدند. ۸- غلامان و موالی. ۹- شهداء گمنام. [صفحه ۲۳]

شهداء بنی هاشم

شهداء بنی هاشم از اولاد حضرت امیرالمؤمنین علی علیه السلام و حضرت مجتبی و حضرت سیدالشهداء علیهما السلام و اولاد جناب جعفر طیار فرزند جناب ابوطالب و اولاد و اعقاب جناب عقیل علیهم السلام. در تعداد شهداء بنی هاشم در بین نویسندگان کتب تاریخ و مقاتل اختلاف زیاد می باشد و عموماً تعداد نفرات آنان را که در جنگ شهید شدند قریب ۱۷ یا ۲۰ نفر و برخی متجاوز از پنجاه نفر نوشته اند. در عوالم العلوم (ص ۱۷/۳۴۳) به نقل از مناقب ابن شهر آشوب و مناقب قدیم و محمد بن ابی طالب جمعا نام ۳۸ نفر از اولاد جناب ابوطالب را که در این وقعه هائله به مرتبه رفیعه شهادت رسیده اند را نام برده و گوید. در مناقب قدیمه تعداد آنان را ۱۶ نفر و در مشیر الاحزان از قول حضرت باقر علیه السلام ۱۷ نفر می نویسد. گفته شده است که از: ۱- اولاد جعفر طیار ۳ نفر و از اولاد عقیل ۷ نفر و از اولاد حضرت علی علیه السلام ۹ نفر و از اولاد حضرت مجتبی علیه السلام ۴ نفر از اولاد حضرت سیدالشهداء علیه السلام ۶ نفر جمعا ۲۹ نفر که در اسامی آنان و اسامی عده ای دیگر اختلاف است (ص ۱۷/۳۴۳ عوالم). [صفحه ۲۴] اینک اسامی این بزرگواران از خاندان بنی هاشم مأخوذ از کتاب فرسان الهیجاء و وسیله الدارین (با ذکر صفحه

آن دو) ذکر می شود و به برخی دیگر از مآخذ نیز اشاره می شود: ۱- ابراهیم بن الحسن المجتبی علیه السلام ص ۹ یکم فرسان الهیجاء ۲- ابراهیم بن الحسین علیه السلام ص ۱۰ یکم فرسان - اعیان الشیعه ۳- ابراهیم بن علی بن ایطالب علیه السلام ص ۱۱ یکم فرسان - مقاتل الطالبیین (مختلف فیه) ۴- ابراهیم بن مسلم بن عقیل کودکی که در کوفه شهید شد ص ۱۷ یکم فرسان - امالی صدوق ۵- ابوبکر بن الحسن المجتبی علیه السلام ارشاد مفید - مقاتل الطالبیین ۶- ابوبکر بن علی بن ایطالب علیه السلام فرسان الهیجان نامش ابو عبیداله ۷- احمد بن الحسن المجتبی علیه السلام شانزده ساله ص ۳۰ یکم فرسان ۸- احمد بن محمد بن عقیل ص ۲۲ یکم فرسان - ناسخ التواریخ ۹- اسماعیل بن عبدالله بن جعفر الطیار ص ۱۸۷ شهید کربلا ۱۰- بشر بن الحسن المجتبی علیه السلام ص ۱۳۵ اعیان الشیعه ۱۱- جعفر بن عقیل بن ایطاب ص ۵۶ یکم فرسان ۱۲- جعفر بن علی بن ایطالب عموم مقاتل ص ۷۴ یکم فرسان ۲۷ ساله و یا ۱۹ ساله [صفحه ۲۵] ۱۳- حمزه بن الحسین ص ۱۷/۳۴۵ عوالم ۱۴- حمزه بن عقیل ص ۳۰۸ - المجدی - حسن مثنی بن الام المجتبی علیه السلام ص ۱۲۹ یکم فرسان در جنگ زخمی شد لکن در اثر آن وفات نمود. ۱۵- عباس الاصغر ص ۲۲۸ یکم فرسان ۱۶- عباس الاکبر حضرت ابا الفضل علیه السلام مادرش علیا جناب ام البنین - ۳۴ ساله (تولد ۲۶ ه ق) ۱۷- عبدالرحمن بن عقیل ۱۷ نفر را کشت (عوالم) ص ۲۳۵ یکم فرسان ۲۳۰ وسیله - زیارت ناحیه ۱۸- عبدالله بن ابی سفیان بن حارث بن

عبدالمطلب ص ۱۹۱ شهید کربلا ۱۹۱ - عبدالله الاصغر بن الحسن المجتبی علیه السلام ص ۲۳۹ یکم فرسان ۲۰ - عبدالله الاکبر بن الحسن المجتبی علیه السلام ۱۴ نفر را کشت (عوامل) ص ۲۳۸ یکم فرسان ۲۱ - عبدالله بن الحسین علیه السلام المولود فی یوم عاشوراء ص ۲۴۲ یکم فرسان - زیارت رجبیه ۲۲ - عبدالله بن عباس بن علی علیه السلام ص ۱۳۵ - اعیان الشیعہ ۲۳ - عبدالله الاصغر بن عقیل ص ۲۴۳ یکم فرسان ۲۴ - عبدالله الاکبر بن عقیل [صفحه ۲۶] ۲۵ - عبدالله الاکبر بن علی بن ابیطالب علیه السلام ص ۲۵۰ فرسان - ۲۵ ساله ۲۶ - عبدالله الاصغر بن مسلم بن عقیل ۹۸ نفر را کشت (عوامل) ص ۲۵۴ یکم فرسان، مادرش علیا جناب رقیه دختر امیرالمؤمنین علیه السلام ۲۵ ساله شوهر علیا مخدره سکینه بنت الحسین علیه السلام. ۲۷ - عبیدالله بن علی بن ابیطالب علیه السلام ص ۲۶۱ یکم فرسان، غیر از: ابوبکر بن علی علیه السلام است - وی به دست اصحاب مختار در مذار شهید شد (ص ۱۷/۲۸۲ عوامل) ۲۸ - عبیدالله بن عبدالله بن جعفر الطیار ص ۱۹۲ شهید کربلا ۲۶۰ فرسان ۲۹ - عتیق بن علی علیه السلام ص ۹۲ شهید کربلا ۳۰ - عثمان بن علی بن ابیطالب علیه السلام ۲۱ ساله ص ۲۶۲ یکم فرسان زیارت رجبیه و ناحیه مقدسه ۳۱ - عقیل بن عقیل بن ابیطالب ص ۱۹۴ شهید کربلا ۳۲ - علی اصغر کودک شیرخوار حضرت سیدالشهداء علیه السلام ص ۲۶۷ یکم فرسان ۳۳ - علی اکبر فرزند حضرت سیدالشهداء علیه السلام ص ۲۶۸ یکم فرسان - بحار - مقاتل الطالبیین ۱۸ و یا ۲۵ ساله ۲۰۰ نفر را کشت (عوامل) ۳۴ - علی بن عقیل ص ۱۷/۲۷۷ (عوامل) ص ۲۲۱ وسیله الدارین ۲۶۵ یکم

فرسان [صفحه ۲۷] ۳۵ - عمر بن الحسن علیه السلام ص ۱۲ دوم فرسان - ارشاد عمر بن علی علیه السلام در شهادت او اختلاف است ظاهراً شهید نشده ص ۱۳ دوم فرسان، مناقب ۳۶ - عون بن جعفر الطیار صحابی ص ۱۷ دوم فرسان، شوهر علیا مخدره ام کلثوم (زینب صغری) بنا به روایتی دختر حضرت فاطمه سلام الله علیها ۵۷ ساله ۳۷ - عون بن عبدالله بن جعفر الطیار ص ۱۸ فرسان، مادرش علیا جناب زینب دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام ۳۸ - عون بن عقیل ص ۲۰ دوم فرسان ۳۹ - عون بن علی علیه السلام ص ۲۰ دوم فرسان ۴۰ - عون بن مسلم بن عقیل ۴۱ - فضل بن عباس بن ربیع ۴۲ - فضل بن علی علیه السلام ص ۱۹۳ شهید کربلا ۴۳ - قاسم بن حسن علیه السلام ص ۲۶ دوم فرسان و عموم مقاتل ۴۴ - قاسم بن حسین علیه السلام ص ۱۹۳ شهید کربلا (ظاهراً حسین اشتباه و صحیح حسن می باشد) ۴۵ - قاسم بن علی علیه السلام ص ۱۹۳ شهید کربلا ۴۶ - قاسم بن محمد بن جعفر الطیار ص ۴۳ دوم فرسان [صفحه ۲۸] کودکی که نام او ذکر شده است ص ۲۲ دوم فرسان - بحار الانوار ممکن است که نام وی محمد بن ابی سعید باشد. ۴۷ - محسن بن حسین علیه السلام ص ۵۲ دوم فرسان (مشهد السقط) ۴۸ - محمد بن ابی سعید بن عقیل ص ۵۴ دوم فرسان به سن ۷ سالگی ۴۹ - محمد بن جعفر بن ابیطالب ص ۱۹۴ شهید کربلا ۵۰ - محمد بن الحسین علیه السلام ص ۱۷/۳۴۳ عوالم ۵۱ - محمد بن عباس بن علی علیه السلام ص ۵۷ دوم فرسان (مورد خلاف است) ۵۲ - محمد بن عبدالله بن جعفر الطیار ۱۰ نفر را

کشت (عوامل) ۵۹ دوم فرسان مناقب - مادرش علیا جناب زینب عقیله بنی هاشم ۵۳ - محمد اصغر بن علی علیه السلام ص ۲۶۳ وسیله الدارین ۲۶۱ وسیله ۵۴ - محمد اوسط فرزند حضرت علی علیه السلام ص ۵۵ دوم فرسان الهیجا ۵۵ - محمد بن مسلم بن عقیل ص ۶۰ دوم فرسان کودکی ۱۲ یا ۱۳ ساله ۵۶ - مسلم بن عقیل بن ابیطاب شهید کوفه ص ۶۲ دوم فرسان عموم مقاتل - مادرش ایرانی است. ۵۷ - موسی بن عقیل ص ۱۲۴ دوم فرسان ۵۸ - یحیی بن الحسن المجتبی علیه السلام ص ۲۵۴ دوم فرسان بحار الانوار (در او اختلاف است) [صفحه ۲۹] اسامی بسیاری از اینان که ذکر شد در کتب انساب مذکور نمی باشد برای شرح حال آنان به مآخذ یاد شده و دیگر کتب مراجعه شود ضمنا متذکر می شود که در کتاب (شهید کربلا) اسامی عده دیگری را ذکر می کند که در هیچ یک از کتب نامی از آنها برده نشده و ما نیز آنها را یاد نکردیم و در آنچه نوشته ایم مسئولیت آنرا بعهدہ راویان آن وا می گذاریم.

اصحاب رسول خدا که در وقعه کربلا به فیض شهادت نائل شدند

در اسامی صحابه بزرگواری که در یاری حضرت سیدالشهداء علیه السلام شهید شده اند و همچنین در تعداد آنان در بین نویسندگان کتب مقاتل اختلاف زیاد وجود دارد اینک اسامی آنان با ذکر مأخذ: ۱ - انس بن حرث (حارث) کاهلی ص ۳۷ یکم فرسان الهیجا ص ۱۰۱ وسیله الدارین ۲ - بشر بن حی بن علی ص ۵۱ / یکم فرسان به نقل از اصابه ۳ - جابر بن عروه غفاری ص ۱۱۲ وسیله الدارین ص ۵۴ یکم فرسان الهیجا ۴ - خیاده بن حرث انصاری سلمانی (جبار) ص ۷۶ یکم فرسان الهیجا ص ۱۱۳ وسیله

[صفحه ۳۰] ۵ - جندب بن حجیر کندی (جند) ص ۷۸ یکم فرسان ص ۱۱۴ وسیله تسمیه - جون غلام ابی ذر ص ۱/۷۸ فرسان در صحابی بودنش اختلاف است. ۶ - حارث بن بنهان (حرث) ص ۸۴ یکم فرسان ص ۱۱۷ وسیله ۷ - حیب بن مظاهر (مظاهر) اسدی ص ۸۷ یکم فرسان ص ۱۱۹ وسیله کلیه مقاتل - ۶۳ نفر را کشت ۸ - ربیع بن خوط بن رثاب ص ۱۳۷ وسیله ص ۱۳۶ یکم فرسان (از شعراء مخضرمین است) ۹ - زاهر بن عمرو اسلمی ص ۱۳۸ یکم فرسان ص ۱۳۸ وسیله، از اصحاب شجره بیعت زیر درخت) می باشد ۱۰ - زیاد بن عریب صاعدی ص ۱۵۳ یکم فرسان ۱۱ - سعد بن حارث، مولی امیرالمؤمنین علیه السلام ص ۱۵۶ یکم فرسان (سعید) ص ۱۴۸ وسیله ۱۲ - شیب بن حرث (حمله اولی) ص ۱۶۷ یکم فرسان (شیب بن عبدالله بن حرث) ص ۱۵۵ وسیله ۱۳ - شوذب بن عبدالله شاکری (۱۵۴ وسیله) ۱۴ - عبدالرحمن ارحیبی بن عبدالله ص ۲۳۲ یکم ص ۱۶۴ وسیله ۱۵ - عبدالرحمن بن عبد رب (عبدالله) ص ۲۳۱ یکم ص ۱۶۳ وسیله [صفحه ۳۱] ۱۶ - عبدالله بن حارث بن نوفل ص ۲۳۷ یکم ص ۱۶۷ وسیله، شهید کوفه ۱۷ - عبدالله بن عقیف شهید کوفه ص ۱/۲۴۵ فرسان ۱۸ - عبدالله بن یقطر رضیع الحسین علیه السلام ص ۲۵۷ یکم ص ۲۱۶ وسیله الدارین، شهید کوفه ۱۹ - عقبه بن صلت جهنی ص ۲۶۵ یکم فرسان الهیجاء ۲۰ - عمرو بن ضبیعه تمیمی ص ۷ دوم فرسان ص ۱۷۷ وسیله ۲۱ - کنانه بن عتیق ص ۴۷ دوم فرسان ص ۱۸۴ وسیله ۲۲ - مجمع بن زیاد جهنی ص ۵۰ دوم فرسان ص

۱۹۳ وسیله ۲۳ - مسلم بن عوسجه سعدی ص ۱۱۶ دوم فرسان الهیجاء و جمیع مقاتل ۲۴ - مسلم بن کثیر اعرج ص ۲/۳۶ فرسان
- تسمیه ۲۵ - نصر بن ابی نیز، مولی علی علیه السلام صحابی ص ۲/۱۳۲ فرسان ۲۶ - هانی بن عروه مرادی شهید کوفه ص ۱۳۲
دوم فرسان الهیجاء و جمیع قاتل ۲۷ - یزید بن مغفل (یا معقل) بر وزن محسن) ص ۱۵۲ دوم فرسان الهیجا و در صحابی بودن
جمعی از اینان اختلاف است و اعتماد ما در این نقل نوشته مرحوم شیخ و ذیبح الله محلاتی در فرسان الهیجا بوده و العهده
علیه. [صفحه ۳۲] توضیح: حضرت سیدالشهداء علیه السلام از پستان هیچ زنی جز حضرت زهرا سلام الله علیها و یا ابهام
حضرت رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم شیر نخورده است و علت آنکه عبدالله بن یقطر را رضیع (همشیر) آن حضرت
می نامند آنکه در زبان عرب دو کودک که در یک هفته به دنیا آیند را رضیع می خوانند.

عده ای از اصحاب حضرت سیدالشهداء که از لشکر دشمن به حضرت پیوستند

چون خبر حرکت حضرت سیدالشهداء علیه السلام از مکه به سمت کوفه به دوستان حضرت در کوفه رسید و متوجه شدند که
عبیدالله بن زیاد حاکم کوفه کلیه راهها را بسته راه وصول به آن حضرت را در آن دیدند که خویشان را در جزو قشون عمر بن
سعد وارد کرده و به این کیفیت خود را به کربلا برسانند سپس در آن جا بهر کیفیتی که ممکن شود از قشون دشمن جدا شده
و به فیض حضور مبارک برسند و درک شهادت نمایند اسامی این شهداء بزرگوار بدین قرار است. ۱- ابوالحتوف سلمه بن
حرث انصاری ص ۱۰۵ وسیله الدارین - تسمیه

او و برادرش ۱۳ نفر را کشتند. ۲- بکر بن حی ص ۱۱۱ وسیله به اضافه ۵۱ یکم فرسان [صفحه ۳۳] ۳- بکر بن حر ریاحی برخی نام او را علی نوشته اند ص ۱۱۱ وسیله به اضافه ۵۱ یکم فرسان ۴- جابر بن حجاج کوفی ص ۱۱۱ وسیله ۵۳ یکم فرسان ۵- جوین بن مالک تمیمی ص ۱۱۶ وسیله ۸۲ یکم فرسان ۶- حارث بن امرؤالقیس کنندی (حرث) ص ۱۱۶ وسیله ۸۳ یکم فرسان - تسمیه ۷- حر بن یزید ریاحی چهل نفر را کشت ص ۱۲۷ وسیله و عموم مقاتل ۸- حلاس بن عمرو راسبی ۱/۱۳۱ فرسان ص ۱۳۳ وسیله. نام او را جلاس (به جیم) نیز نوشته اند. ۹- زهیر بن سلیم بن عمر وزدی ص ۱۳۹ وسیله. نام پدرش را سلیمان نیز نوشته اند ۱۴۱ فرسان ۱۰- سعد بن حارث بن سلمه انصاری عجلانی ص ۱۴۹ وسیله ۱۵۶ یکم فرسان - تسمیه ۱۱- شیب بن جراد کلابی وحیدی ص ۱۵۶ وسیله ۱۶۶ یکم فرسان (حمله اولی و یا در مبارزه) ۱۲- ضرغامه بن مالک تغلبی ص ۱۵۷ وسیله ۱۶۹ یکم (حمله اولی و یا در مبارزه شهید شد) ۱۳- عبدالرحمن بن مسعود تمیمی ص ۱۶۶ وسیله ۲۳۶ یکم فرسان [صفحه ۳۴] ۱۴- عبدالله بن بشیر خثعمی ص ۱۶۷ وسیله ۲۳۶ یکم فرسان ۱۵- عمرو بن ضبعه ضبعی صحابی ص ۱۷۷ وسیله ۲/۷ فرسان ۱۶- عروه مولی حر بن یزید ریاحی ص ۱۷۹ وسیله نام او را غره و به غین منقوط نیز نوشته اند)- علی بن حر بن یزید ریاحی نام او را بکیر (مصغر بکر) نیز گفته اند ۱۷- قاسم بن

حبيب ازدی (حمله اولی) ص ۱۸۲ وسیله ۲۶ دوم فرسان ۱۸ - مسعود بن حجاج تمیمی ۱۹۰ وسیله ۶۲ دوم فرسان ۱۹ - مصعب بن یزید ریاحی برادر حر ص ۱۹۲ وسیله ۱۲۱ دوم فرسان ۲۰ - موقع بن تمامه اسدی صیداوی ص ۱۲۵ وسیله یکم فرسان (موقع بر وزن معظم بمعنی مبتلی. پس از یکسال وفات یافت) ۲۱ - نعمان بن عمرو اسبی ازدی کوفی ص ۲۰۰ وسیله ۱/۱۳۱ فرسان - مناقب ۲۲ - مردی از خزیمه فرستاده عمر بن سعد به نزد حضرت سیدالشهداء علیه السلام ص ۲۱۹ وسیله

اسامی جمعی از شهداء کربلا که در حمله اول دشمن به مرتبه رفیعه شهادت رسیدند

اشاره

در صبحگاه روز عاشوراء به فرمان عمر بن سعد بن وقاص، قشون کوفه بیک بار بر لشکر توحید حمله آورد و آنان مردانه از اسلام و امام [صفحه ۳۵] مسلمین حضرت سیدالشهداء علیه السلام دفاع کردند. در این حمله عده زیادی از نفرات یاران حضرت شهید شدند در تعداد آنان و اسامی آن ها بین نویسندگان کتب مقاتل اختلاف زیاد است از ۳۰ نفر کمتر و از ۵۰ نفر بیشتر نبوده است اینک اسامی آنان بر حسب حروف: در اسامی اینان و پدرشان نیز اختلاف زیاد است. ۱ - اسلم ترکی مولی الحسین علیه السلام در مبارزه شهید شده و در وسیله (ص ۵۱) وی را از شهداء حمله اولی می نویسند. ۲ - اسوار بن ابی عمیر نهمی ص ۹۴ وسیله الدارین (اسوار نیز گفته اند) ۳ - امیه بن سعد طائی ص ۳۶ یکم فرسان - تسمیه من قتل ۴ - بشیر (بشر) بن عمرو حصرمی ص ۵۰ یکم فرسان ۵ - بکر بن حی با قشون عمر سعد آمد و به حضرت پیوست ص ۵۱ یکم فرسان ۶ - جبله بن علی شیبانی برخی گویند در مبارزه شهید شد

و برخی وی را از شهداء حمله اولی می نویسند ص ۵۵ یکم فرسان الهیجاء، عوالم ص ۱۷/۳۴۱۷ - جناده بن کعب انصاری خزر جی ص ۷۵ یکم فرسان - اعیان الشیعہ جندب بن حجر کندی (حجیر بر وزن زبیر) صحابی ص ۷۷ فرسان یکم ۱۱۴ وسیله [صفحه ۳۶] ۸ - جون بن جوی مولی ابی ذر غفاری از اهالی نوبه در مبارزه شهید شد در وسیله الدارین (ص ۹۵) وی را شهید در حمله اولی می نویسند جوین بن مالک تمیمی با لشکر عمر سعد بود شب عاشورا به حضرت سیدالشهداء علیه السلام ملحق شد ص ۸۱ یکم فرسان ۱۱۶ وسیله و تمام مقاتله حارث بن امرؤ القیس کندی با لشکر عمر سعد به کربلاء آمد و به حضرت پیوست ص ۸۳ یکم فرسان حارث بن بنهان صحابی غلام حمزه سیدالشهداء علیه السلام ص ۸۴ یکم فرسان ۹ - حباب بن عامر تمیمی ص ۸۵ یکم فرسان ۱۱۷ وسیله ۱۰ - حبشه بن قیس نهمی در مبارزه شهید شد و در وسیله (ص ۱۱۸) وی را از شهداء حمله اولی می نویسند نام او را جعبه نیز نوشته اند. ۱۱ - حجاج بن یزید (ابن بدر بصری) یا ابن زید بصری سعدی ص ۱۰۲ یکم فرسان ۱۲ - حجیر بن جندب کندی خولانی ص ۱۰۹ یکم فرسان تسمیه حلاس بن عمرو راسبی با لشکر عمر سعد به کربلا آمد و به حضرت پیوست ص ۱۳۱ یکم فرسان) حنظله بن عمرو شیبانی (ص ۹۴ وسیله الدارین) ص ۱۷/۳۴۱ عوالم زاهر بن بشر کندی صحابی [صفحه ۳۷] ۱۳ - زاهر بن عمرو مولی عمر بن الحکم ص ۱۷/۳۴۱ عوالم ۱۴ - زهیر بن بشیر خثعمی ص ۱۴۲ یکم فرسان - منتهی الآمال - عوالم ۱۵ - زهر بن سلیم

ازدی (سلیمان) ص ۱۴۱ یکم فرسان - عوالم ۱۶ - سالم بن عمرو مولی بنی المدینه ص ۱/۱۵۴ فرسان - زیارت ناحیه ۱۷ -
سالم مولی عامر بن مسلم ص ۱۵۵ یکم فرسان ۱۸ - سعد بن بشر حضرمی الهیجاء ۱۹ - سعد بن حرث (حارث) صحابی مولی
علی بن ایطاب علی علیه السلام ص ۱۵۶ - یکم فرسانسوار بن ابی عمیر مجروح گردید. یا سوار بن منهم فهمی، زیارت ناحیه
مقدسه - عوالم ۲۰ - سیف بن مالک ص ۱۶۶ یکم فرسان - عوالم ۲۱ - شیب بن جراد ص ۱۶۶ یکم فرسان ۲۲ - شیب بن
عبدالله نهشلی ص یکم فرسان ۲۳ - ضباب بن عامر تمیمی تسمیه من قتل ۲۴ - غارب بن عبدالله مولی الحسین علیه السلام ص
۲۵/۲ فرسان - زیارت ناحیه ۲۵ - ضرغامه بن مالک تغلبی ص ۱۶۹ یکم فرسان - عوالم ۲۶ - عامر بن مسلم عبدی بصری ص
۱۸۵ یکم فرسان - عوالم ۲۷ - عائد بن مجمع بن عبدالله ص ۱/۱۸۰ فرسان [صفحه ۳۸] ۲۸ - جهنی ص ۱۸۶ یکم فرسان -
تسمیه ۲۹ - عبدالرحمن بن عبد ربه صحابی ص ۲۳۱ یکم فرسان ۱۶۳ وسیله ۳۰ - عبدالرحمن بن عبدالله ازدی عوالم -
مناقب ۳۱ - عبدالرحمن بن مسعود بن حجاج تیمی ۱/۲۳۶ فرسان - تسمیه ۳۲ - عبدالله بن بشیر خثعمی ص ۲۳۶ یکم فرسان
۱۶۷ وسیله ۳۳ - عبدالله بن زید بصری ص ۱۷/۳۴۱ عوالم ۳۴ - عبدالله بن عروه غفاری ص ۱۷/۳۴۱ عوالم ۳۵ - عبدالله بن عمر
ص ۱۷/۳۴۱ عوالم ۳۶ - عبدالله بن یزید بن ثیبط قیسی بصری ص ۲۶۰ / یکم فرسان ۳۷ - عبیدالله بن زید (یزید) بصری ص
۲۶۲ / یکم فرسان - عوالم ۳۸ - عقبه بن صلت جهنی

ص ۲۶۵ / یکم فرسان - تسمیه ۳۹ - عمار بن حسان طائی ص ۳۴۷ / یکم فرسان زیارت رجبیه و ناحیه - عوالم ۴۰ - عماره بن ابی سلامه دالانی (ابن سلامه) ص ۳. / دوم فرسان - عوالم - تسمیه ۴۱ - عمران بن کعب اشجعی ص ۱۷/۳۴۱ عوالم ۴۲ - عمرو بن جندب حضرمی ص ۶ دوم فرسان - ۱۷۵ وسیله عمرو بن خالد صیداوی بنابر روایتی، تسمیه من قتل ص ۱۵۵ تراثنا ۴۳ - عمرو بن ضبیعه تمیمی ضبعی صحابی ص ۱۷۷ وسیله [صفحه ۳۹] ۴۴ - عمرو بن شیعہ ص ۱۷/۳۴۱ عوالم ۴۵ - قارب بن عبدالله مولی الحسین علیه السلام ص ۲۴ دوم فرسان - ۱۸۳ وسیله ۴۶ - قاسط بن زهیر تغلبی (ابن عبدالله بن زهیر) ص ۲/۲۶ فرسان - عوالم ۴۷ - قاسم بن حبیب ازدی ص ۲۶ دوم فرسان ۴۸ - قاسم بن سعد طائی ۴۹ - کردوس بن زهیر تغلبی ص ۴۶ دوم فرسان ۱۸۵ وسیله ۵۰ - کنانه بن عتیق تغلبی ص ۱۷/۳۴۱ عوالم ۵۱ - مجمع عائدی ص ۱۷/۳۴۱ عوالم ۵۲ - مسعود بن حجاج و ۱/۲۳ فرسان ص ۶۲ دوم فرسان - عوالم ۵۳ - مسقط بن عبدالله بن زهی ص ۲/۱۲۲ فرسان ۵۴ - مسلم بن کثیر ازدی از موالی ص ۱۳۶ یکم فرسان و ۱۲۱ دوم فرسان - عوالم ۵۵ - منجج بن سهم مولی الحسن علیه السلام ص ۲/۱۲۲ فرسان ۵۶ - نصر بن ابی نزر صحابی ص ۲/۱۳۲ فرسان ۵۷ - نعمان بن عمرو راسبی ازدی ص ۲/۱۳۴ فرسان - عوالم ۵۸ - عیم بن عجلان انصاری خزرمی ص ۲/۱۳۴ فرسان ۵۹ - واضح بن اسلم ترکی (یا اسلم بن عمرو) ص ۲/۱۴۷ فرسان ۶۰ - یحیی بن هانی بن عروه ص

۲/۱۴۷ فرسان [صفحه ۴۰] در عوالم (ص ۱۷/۳۳۴) نقل از رجال کشی در ضمن بیان شرح حال حبیب بن مظاهر می نویسد: (کان حبیب من السبعین الرجال الذین نصرُوا الحسین...) همانگونه که گفتیم عده ای از اینان مبارزه کردند و شهید شدند و در کتب گاهی آنها را شهید در حمله ی اولی و زمانی شهید در جنگ نوشته اند ۱۲ نفر از اینان مورد اختلاف است که آیا در حمله اولی شهید شده اند و یا جنگ کرده و شهید شده اند.

اسامی شهداء کربلا که مبارزه کردند و به مرتبه رفیعه شهادت نائل شدند و تعداد نفراتی که از قشون دشمن به شمشیر اینان کشته شدند

اشاره

نام تعدادی از اینان را قبلا در ضمن شهداء اهل بیت و صحابه ذکر نموده ایم. ۱- ابراهیم بن الحسین ۸۴ نفر را هلاک نمود ص ۱۰ یکم فرسان به اضافه ص ۱۰۲ وسیله ۲- ابوثمامه صائدی همدانی، عمرو بن عبدالله تابعی ص ۳ یکم فرسان به اضافه ص ۹۷ وسیله ۳- ابوشعثاء یزید بن زیاد کنندی چهل و چند نفر را کشت ص ۲۸/ یکم فرسان به اضافه ص ۱۰۳ وسیله [صفحه ۴۱] ۴- ابوعمرو نهشلی (حبیب بن عبدالله نهشلی) ص ۸۶/ یکم ف به اضافه ص ۹۷ وسیله ۵- اسد کلبی از مخاطبین حضرت سیدالشهداء در لحظات آخر عمر شریف ص ۳۳/ یکم فرسان به اضافه ص ۱۰۱ وسیله اسلم بن کثیر ظاهرا همان مسلم بن کثیر می باشد ۶- انیس بن معقل اصبحی بیست و چند نفر را هلاک کرد ص ۳۸/ یکم فرسان به اضافه ص ۱۰۵ وسیله ۷- بدر بن رقیط در زیارت ناحیه مقدسه نام او مذکور است ص ۴۹/ یکم فرسان ص ۱۱۱ وسیله (بدر بن رقیط) ۸- بریر بن خضیر همدانی تابعی از قراء قرآن و معروف به: سیدالقراء ۳۰ نفر را

هلاک کرد ص ۳۹/ یکم فرسان به اضافه ص ۱۰۶ وسیله بحار عوالم (عموم مقاتل) ۹ - جبلة بن عبدالله در زیارت ناحیه مقدسه نام او مذکور است و شاید جبلة بن علی باشد ص ۵۵/ یکم فرسان به اضافه ص ۱۱۲ وسیله ۱۰ - حبشه بن قیس نهمی همدانی (به سکون میم) ص ۸۵/ یکم فرسان به اضافه ص ۱۱۸ وسیله نام او را برخی جعبه و شهادتش را در حمله اولی نوشته اند. ۱۱ - حجاج بن مالک از اصحاب حضرت سیدالشهداء مجهول الحال ص ۱/۱۰۲ فرسان به اضافه ص ۱۳۲ وسیله [صفحه ۴۲] ۱۲ - حجاج بن مزروق از اصحاب حضرت سیدالشهداء علیه السلام مجهول الحال ص ۱۰۲ یکم فرسان ۱۳۲ وسیله ۱۳ - حجاج مسروق مؤذن حضرت ۲۵ نفر را کشت ص ۳/ یکم فرسان ۱۳۲ وسیله ۱۴ - حنظله بن اسعد شبامی همدانی (م) کوفی ص ۱۳۲/ یکم فرسان به اضافه ص ۱۳۴ وسیله در معجم رجال الحدیث وی را حنظله بن عمر می نویسند ۱۵ - حیان بن حارث زیارت رجبیه و ناحیه مقدسه ص ۱/۱۳۴ فرسان به اضافه ص ۱۳۶ وسیله ۱۶ - خالد بن عمرو ازدی بعد از پدرش به میدان جنگ شتافته و چند تن از دشمنان را هلاک کرد ص ۱/۱۳۴ فرسان به اضافه ص ۱۳۶ وسیله ۱۷ - خلف بن مسلم بن عوسجه بعد از پدر به میدان جنگ رفت و چند تن را کشته و شهید شد ص ۱۳۴/ یکم فرسان به اضافه ص ۱۳۶ وسیله ۳۰ نفر را کشت ۱۸ - داود بن طرماح از جمله مخاطبین حضرت سیدالشهداء علیه السلام در لحظات آخر ص ۱/۱۳۵ فرسان به اضافه ص ۱۳۶ وسیله ۱۹ - رمیث

(رم ی ث) بن عمرو زیارت رجبیه ص ۱/۱۳۷ فرسان به اضافه ص ۱۳۷ وسیله ۲۰ - زائده بن مهاجر زیارت رجبیه ص ۱/۱۴۰
یکم فرسان به اضافه ص ۱۳۹ وسیله (مرحوم محلاتی احتمال می دهد که وی همان زیاد بن مصاهر باشد) [صفحه ۴۳] ۲۱ -
زهیر بن سیار زیارت رجبیه ص ۱/۱۴۱ فرسان به اضافه ص ۱۳۷ وسیله (مرحوم محلاتی گوید ممکن است زهیر بن سلیم
باشد) ۲۲ - زهیر بن قین بجلی انماری یکصد و بیست تن را هلاک کرد ص ۱/۱۵۲ / یکم فرسان به اضافه ص به روایتی ۱۹
نفر ۲۳ - سعد بن بشر بن عمرو حضرمی ص ۱/۱۵۵ فرسان ناسخ التواریخ ۲۴ - سعد بن حنظله تمیمی ص ۱/۱۵۷ فرسان به
اضافه ص ۱۴۹ وسیله نفس المهموم ۲۵ - سعید بن عبدالله حنفی ص ۱/۱۵۷ فرسان به اضافه ص ۱۴۶ وسیله عموم مقاتل ۲۶ -
سفیان بن مالک زیارت رجبیه ص ۱/۱۶۱ فرسان به اضافه ص ۱۵۲ وسیله ۲۷ - سلمان بن مضارب بن قیس عموزاده زهیر بن
قین ص ۱/۱۶۰ فرسان به اضافه ص ۱۵۱ وسیله ۲۸ - سلیمان بن سلیمان ازدی زیارت رجبیه ص ۱/۱۶۱ فرسان به اضافه ص
۱۵۲ وسیله ۲۹ - سلیمان بن کثیر زیارت رجبیه ص ۱/۱۶۱ فرسان به اضافه ص ۱۵۲ وسیله ۳۰ - سوید بن عمرو در زیارت
رجبیه سوید مولی شاکر گوید و در برخی مقاتل وی را سوید بن ابی المطاع اغاری نوشته اند احتمال تعدد ضعیف است. ص
۱/۱۶۴ فرسان به اضافه ص ۱۵۲ وسیله گوید سوید بن عمرو بن ابی المطاع. [صفحه ۴۴] ۳۱ - سیف بن حارث (حرث) بن
سریع جابری همدانی (ه م) ص ۱/۱۶۵

فرسان به اضافه ص ۱۵۴ وسیله ۳۲ - شیب بن عبدالله نهشلی ص ۱/۱۶۷ فرسان به اضافه ص ۱۵۴ وسیله ۳۳ - شوذب بن عبدالله همدانی شاکری ص ۱/۱۶۸ فرسان به اضافه ص ۱۵۴ وسیله و در آنجا وی را صحابی می نویسد ۳۴ - ضبیعه عمرو زیارت رجبیه ص ۱/۱۷۱ فرسان به اضافه ص ۱۵۸ وسیله ۳۵ - ضرغامه بن مالک تغلبی شصت نفر را کشت و به روایتی در حمله اولی شهید شد ۱/۱۶۹ فرسان به اضافه ص ۱۵۷ وسیله ۳۶ - طراح بن عدی هفتاد نفر را کشت (ص ۱/۱۷۱ فرسان به اضافه ص ۱۵۸ وسیله) ۳۷ - طهیر بن حسان اسدی ص ۱/۱۸۰ فرسان به اضافه ص ۱۵۸ وسیله ۳۸ - عائذ بن مجمع بن عبدالله ص ۲/۵۱ فرسان به اضافه ص ۱۸۰ وسیله ۳۹ - عابس بن شیب شاکری ص ۱/۱۸۰ فرسان به اضافه ص ۱۵۸ وسیله ۴۰ - عامر بن حسان طائی ص ۱/۱۸۴ فرسان به اضافه ص ۱۶۱ وسیله - اعیان شیعه - یکم تسمیه ۴۱ - عامر بن خلیده زیارت رجبیه ص ۱/۱۸۴ ص ۱۶۲ وسیله (نام پدرش را جلیده و یا علیده نیز گفته اند) ۴۲ - عامر بن مالک زیارت رجبیه ص ۱/۱۸۵ فرسان [صفحه ۴۵] ۴۳ - عبدالرحمن بن عبدالله یزنی چند تن را هلاک کرد ص ۲۳۳ را ص ۱۷۰ وسیله (ذی یزنی یمنی) ۴۴ - عبدالرحمن بن عروه غفاری ص ۱/۲۳۳ فرسان به اضافه ص ۱۶۵ وسیله ۴۵ - عبدالرحمن کدوری ص ۱/۲۳۴ فرسان به اضافه ص ۱۶۷ وسیله. - ناسخ التواریخ ۴۶ - عبدالرحمن بن یزید زیارت رجبیه ص ۱/۲۳۶ فرسان به اضافه ص ۱۶۷ وسیله ۴۷ - عبدالله بن عروه غفاری زیارت ناحیه مقدسه ص

۱/۲۴۳ فرسان ص ۱۶۵ وسیله. - تسمیه ۴۸ - عبدالله بن عمیر (بن عمرو) کلبی بیشتر از ۵ نفر را هلاک کرد ص ۱/۲۵۱ فرسان به اضافه ص ۱۶۸ وسیله. - تسمیه ۴۹ - عبدالله بن یزید بن ثبیط قیسی عبدی بصری ص ۲/۱۴۷ فرسان ۵۰ - عییدالله بن یزید قیسی عبدی ص ۲/۱۴۷ فرسان ۵۱ - عثمان بن عروه غفاری زیارت رجبیه ص ۱/۲۶۴ فرسان به اضافه ص ۵۲ - علی بن مظاهر اسدی ۷۰ نفر را کشت ص ۱/۲۶۷ فرسان به اضافه ص ۱۷۹ وسیله ۵۳ - عمرو بن جناده بن کعب انصاری پدرش در حمله اولی کشته شده بود و خود در مبارزه شهید شد ص ۴ دوم فرسان به اضافه ص ۱۷۴ وسیله. به سن ۹ و یا ۱۱ سالگی [صفحه ۴۶] ۵۴ - عمرو بن خالد صیداوی زیارت ناحیه مقدسه ص ۶ دوم فرسان به اضافه ص ۱۷۶ وسیله. عمرو بن عبدالله جندعی زیارت ناحیه مقدسه مجروح شد و پس از یک سال وفات یافت ص ۸ دوم فرسان به اضافه ص ۱۷۸ وسیله. ۵۵ - عمرو بن قرظه انصاری ص ۸ دوم فرسان به اضافه ص ۱۷۳ وسیله (زیارت ناحیه و رجبیه) ۵۶ - عمرو بن کعب انصاری (یا عمران و یا عمر و پدرش را ابی کعب نیز گفته اند) زیارت رجبیه ص ۸ دوم فرسان به اضافه ص ۱۷۸ وسیله. ۵۷ - عمرو بن مطاع جعفی ص ۱۱ دوم فرسان به اضافه ص ۱۷۸ وسیله (نام وی را در مقتل ابومخنف عمیر می نویسند) عمرو بن ابی المطاع نیز نوشته اند. ۵۸ - عمیر بن عبدالله مدحجی ص ۲/۱۶ فرسان به اضافه ص ۱۷۹ وسیله مناقب ۵۹ - عمیر بن کناد زیارت رجبیه

ص ۲/۱۷ فرسان به اضافه ص ۱۷۹ وسیله ۶۰ - غیلان بن عبدالرحمن زیارت رجبیه ص ۲/۲۲ فرسان به اضافه ص ۱۸۰ وسیله ۶۱ - قاسم بن حارث زیارت رجبیه ص ۲/۲۶ فرسان به اضافه ص ۱۸۱ وسیله ۶۲ - قره بن ابی قره غفاری ۶۸ نفر را هلاک کرد ص ۲۵ دوم فرسان به اضافه ص ۱۸۰ وسیله در آنجا مقتولین بدست او را ۶۶ نفر می نویسند ۶۳ - فحنب بن عمرو غربی بصری ص ۲/۴۴ فرسان ۶۴ - قیس بن عبدالله همدانی (ه م) زیارت رجبیه ص ۲/۴۴ فرسان [صفحه ۴۷] به اضافه ص ۱۸۳ وسیله ۶۵ - مالک بن انس مالکی (کاهلی) ۱۸ نفر یا ۱۴ نفر را هلاک کرد ص ۲/۴۷ فرسان به اضافه ص ۱۸۵ وسیله ۶۶ - مالک بن اوس چند تن را هلاک کرده است ص ۲/۴۸ فرسان به اضافه ص ۱۸۶ وسیله ۶۷ - مالک بن دودان ۱۵ نفر و بنا به نقل ابومخنف ۶۰ نفر را هلاک کرد ص ۲/۴۸ فرسان به اضافه ص ۱۸۶ وسیله ۶۸ - مالک بن عبد بن سریع ص ۲/۴۹ رسان به اضافه ص ۱۹۳ وسیله (همدانی جابری) - تسمیه ۶۹ - مالک بن عبدالله جابری رجبیه ممکن است همان مالک بن عبد باشد ص ۲/۵۰ فرسان به اضافه ص ۱۸۶ وسیله ۷۰ - مجمع بن عبدالله عائذی ص ۲/۵۱ فرسان به اضافه ص ۱۹۲ وسیله. تسمیه من قتل ۷۱ - محمد بن انس بن ابی دجانہ ص ۲/۶۱ فرسان به اضافه ص ۱۹۵ وسیله ۷۲ - محمد بن بشر (بشیر) بن عمرو حضرمی ص ۲/۵۶ فرسان به اضافه ص ۱۹۴ وسیله ۷۳ - محمد بن مطاع جعفری سی نفر را هلاک کرد ص ۲/۶۱

فرسان به اضافه ص ۱۹۴ وسیله ۷۴ - مسلم بن کناد زیارت رجبیه ص ۲/۱۲۱ فرسان به اضافه ص ۱۹۰ وسیله ۷۵ - معلی بن العلی شصت و چهار نفر را هلاک کرد ص ۲/۱۲۲ فرسان به اضافه ص ۱۹۱ وسیله [صفحه ۴۸] ۷۶ - منذر بن سلیمان زیارت رجبیه ص ۲/۱۲۳ فرسان به اضافه ص وسیله. (منذرن مفضل جعفی) ۷۷ - منیع بن زیاد (ابن رقاد) ص ۲/۱۲۳ ف ص ۹۱۱ وسیله (زیارت رجبیه) ۷۸ - نافع بن هلال جمعی ۹۲ نفر را مقتول ساخت ص ۲/۱۲۶ فرسان ص ۱۹۵ وسیله ۷۹ - وهب بن عبدالله بن جناب کلبی ۳۱ نفر و به روایتی ۵۰ نفر را هلاک نمود ص ۳۵۲ / یکم فرسان به اضافه ص ۲۰۱ وسیله جوانی بیست و پنج ساله ۸۰ - وهب بن وهب ص ۲/۱۳۲ فرسان نصرانی بود مسلمان شد و شهید گردید ۸ نفر را کشت ۸۱ - هفهاف بن مهند راسبی بصری عصر عاشورا پس از شهادت حضرت سیدالشهداء علیه السلام به کربلا وارد شد و جنگید و شهید شد ص ۲/۱۴۴ فرسان ص ۲۰۳ وسیله ۸۲ - هلال بن نافع بمبئی ۸۳ - یحیی بن سلیم مازنی ص ۲/۱۴۶ فرسان به اضافه ص ۲۱۰ وسیله. بحارالانوار ۸۴ - یحیی بن کثیر انصاری چهل و یا پنجاه نفر را مقتول ساخت ص ۲/۱۴۶ فرسان به اضافه ۸۵ - یزید بن ثیبت (بر وزن زبیر) بصری قیسی عبدی ص ۲/۱۴۷ فرسان به اضافه ص ۲۱۱ وسیله. [صفحه ۴۹] ۸۶ - یزید بن حصین مشرقی همدانی ص ۲/۱۴۹ فرسان به اضافه ص ۲۱۳ وسیله. یزید بن زیاد همان ابوالشعثا و سابق الذکر است ۸۷ - یزید بن مغفل (بر وزن محسن) کوفی

صحافی بیشتر از ۲۰ نفر را هلاک کرد ۲/۱۵۲ فرسان به اضافه ص ۲۱۴ وسیله ۸۸ - یزید بن مهاجر (ابن مظاهر) اسدی چهل و یا پنجاه نفر را هلاک نمود ص ۲/۱۵۳ فرسان به اضافه ص (ابن زید بن مهاجر - تسمیه)

جمعی دیگر از شهداء به نقل از رساله تسمیه من قتل...

۱ - سلیمان بن ربیعہ ۲ - ضباب بن عامر ۳ - عبدالله بن قیس غفاری ۴ - عبدالله بن قیس غفاری ۵ - قاسم بن بشر و ظاہراوی همان قاسم بن ابی بشر می باشد ۶ - کثیر بن عبدالله ۷ - مهاجر بن اوس ۸ - ہمام بن سلمہ قانصی ۹ - یزید بن عبداللہبا نفرات قبل جمعا ۹۷ نفر کہ در عده ای از آنها اختلاف است [صفحه ۵۰]

کودکانی کہ در کربلاء و کوفہ و یا در بین راه کوفہ و شام از بین رفتہ و شہید شدند

چند تن از بنی ہاشم از کودکان دختر و پسر در کربلا و کوفہ و در بین راه کوفہ و شام ہمگان از شدت خوف و وحشت و بہ ضرب تیر دشمن و یا از شدت عطش وفات یافتند اینک اسامی برخی از آنان: ۱ - ام الحسن دختر حضرت مجتبی علیہ السلام عصر عاشورا در زیر پای اسبان دشمن شہید شد ص ۲۹۷ وسیلہ الدارین ۲ - ام الحسن دختر حضرت مجتبی علیہ السلام عصر عاشورا در زیر پای اسبان دشمن شہید شدند ص ۲۹۷ وسیلہ الدارین ۳ - رقیہ بنت الحسن علیہ السلام در خرابہ شام در اثر شکنجہ های دشمنان و سختی راه بہ شہادت رسید کودک چہار سالہ ص ۳۹۳ وسیلہ ۴ - سعد بن عبدالرحمن بن عقیل مادر او و برادرش عقیل، خدیجہ دختر حضرت امیرالمؤمنین علیہ السلام بودہ و عصر عاشورا از شدت عطش فوت نمود ص ۲۹۶ وسیلہ ۵ - عاتکہ دختر جناب مسلم بن عقیل از علیا مخدرہ رقیہ دختر حضرت امیرالمؤمنین علیہ السلام کودک ہفت سالہ در موقع هجوم دشمن زیر سم اسبان آنان شہید شد ص ۲۹۷ وسیلہ ۶ - عبدالله بن الحسن علیہ السلام در قتلگاہ در پهلوی عم بزرگوار خود [صفحه ۵۱] حضرت سیدالشہداء علیہ السلام شہید شد ص ۲۴۹ وسیلہ عموم مقاتل ۷ -

عبدالله بن الحسين عليه السلام که در کربلا- متولد گردید در روز عاشورا (ص ۲۸۰ وسیله) ۸- عبدالله بن مسلم بن عقیل مادرش علیا جناب رقیه دختر امیرالمؤمنین علیه السلام است ص ۲۳۰ وسیله ۹- عقیل بن عبدالرحمن بن عقیل از شدت عطش عصر عاشورا فوت شد (ص ۲۹۶ وسیله) ۱۰- علی اصغر طفل شیرخوار حضرت سیدالشهداء علیه السلام شهید به تیر دشمن (ص ۲۸۱ وسیله) نام او را عبدالله نوشته اند. ۱۱- محسن بن الحسين علیه السلام (شهید السقط) در بین راه کوفه و شام در دامنه کوه جوشن ۱۲- محمد بن مسلم بن عقیل کودک ۱۲ یا ۱۳ ساله. ص ۲۳۳ وسیله الدارین.

شهداء کوفه و بصره

قبل از واقعه جانگداز کربلا و پس از آن عده ای از دوستان و یاران حضرت سیدالشهداء علیه السلام در کوفه و بصره به دست عمال ستمگر [صفحه ۵۲] یزید بن معاویه به مرتبه رفیع شهادت نائل شدند. اینک اسامی آن بزرگواران: ۱- ابراهیم بن مسلم بن عقیل شهید کوفه ص ۱۷ یکم فرسان به اضافه ص ۲۲۴ وسیله ۲- ابوذر بن سلیمان شهید بصره ص ۲۴۸ وسیله ۳- پسر محمد بن کثیر نام او ذکر نشده است ص ۲۲۱ وسیله ص ۶۱ دوم فرسان ۴- حنظله بن مره همدانی (به سکون میم) شهید کوفه ص ۲۱۸ وسیله ۵- سلیمان بن ابی رزین (ابن رزین) مولی الحسین علیه السلام شهید بصره ص ۱۶۱ یکم فرسان به اضافه ص ۱۵۰ وسیله ۶- عباد بن مهاجر شهید کوفه ص ۱۸۶ یکم فرسان ص ۱۶۲ وسیله ۷- عباس بن جعدہ جدلی شهید کوفه ص ۱۸۶ یکم فرسان ص ۱۶۲ وسیله ۸- عبدالاعلی بن یزید کلبی ص ۲۳۰ یکم فرسان شهید کوفه ۹

- عبدالله بن حارث بن نوفل همدانی (به سکون میم) ص ۲۳۷ یکم فرسان به اضافه ص ۱۶۷ وسیله صحابی شهید کوفه ۱۰ -
عبدالله بن عقیف ص ۲۴۵ یکم فرسان به اضافه ۲۳۱ وسیله صحابی - شهید کوفه ۱۱ - عبدالله بن عمرو کندی شهید کوفه ص
۲۶۱ یکم فرسان ۱۲ - عبدالله بن یقطر رضیع الحسین علیه السلام صحابی شهید کوفه حامل نامه حضرت سیدالشهداء علیه
السلام ۲۴۸ فرسان [صفحه ۵۳] ۱۳ - عماره بن ابی الصلت ازدی ص ۳ دوم فرسان به اضافه ص ۱۷۲ وسیله شهید کوفه (ابن
صلخب) ۱۴ - قیس بن مصهر (مسهر) صیداوی ص ۲۴۷ یکم فرسان ص ۱۸۱ وسیله شهید کوفه ۱۵ - محمد بن کثیر شهید
کوفه ص ۶۱ دوم فرسان ص ۲۲۱ وسیله ۱۶ - محمد بن مسلم بن عقیل شهید کوفه ص ۲۲۴ وسیله ۱۷ - جناب مسلم بن عقیل
بن ایطالب علیه السلام نماینده حضرت سیدالشهداء علیه السلام و شوهر خواهر الحضرت ۱۸ - هانی بن عروه مرادی صحابی
۸۹ ساله شهید کوفه ص ۲۴۷ یکم فرسان به اضافه ص ۲۰۴ وسیله عموم مقاتل ۱۹ - یحیی بن هانی بن عروه مرادی ص ۱۴۷
دوم فرسان به اضافه ص ۲۰۹ وسیله عموم مقاتل شهید کوفه

اسامی جمعی از غلامان و موالی که به فیض شهادت رسیده اند

اشاره

غلام در لغت در معانی زیر استعمال شده است: بنده زرخرید، جوان نارس، شاگرد مولی نیز در معانی زیر بکار رفته است:
دوست، هم پیمان، غلام و بنده، مالک، سرور و بنده آزاد شده (از اضرار است) و در این جا در معانی غلام و هم پیمان بکار
رفته است (مولی بنی مدینه - مولی شاکر یعنی هم پیمان) [صفحه ۵۴] اینک اسامی جمعی از غلامان و موالی که در وقعه
کربلاء به

فیض شهادت و سعادت ابدی نائل شدند ۱ - اسد غلام حضرت مجتبی علیه السلام فرسان ۲ - اسلم مولی بنی کلب تسمیه - ص ۳۳ یکم فرسان الهیجاء ۳ - اسلم بن عمرو ترکی غلام آزاد کرده حضرت سیدالشهداء علیه السلام ص ۳۴ یکم فرسان الهیجاء ۴ - جابر بن حجاج مولی عامر بن نهشل ص ۱۵۴ تسمیه من قتل ۵ - جون بن حوی غلام جناب ابی ذر غفاری رضوان الله علیه (ابن جوی) ص ۷۸ یکم فرسان عموم مقاتل ۶ - حارث بن بنهان مولی حمزه (ابن پنهان) ص ۸۴ یکم فرسان ۱۳۶ وسیله ۷ - رافع بن عبدالله مولی مسلم بن کثیر ازدی ص ۱۳۶ یکم تسمیه ۸ - زاهر مصاحب عمرو بن حمق خزاعی (زاهر بن عمرو کندی) ص ۱۳۷ وسیله - تسمیه ۹ - سالم بن عمرو کوفی مولی بنی المدینه ص ۱۵۴ یکم فرسان به اضافه ۱۴۵ وسیله ۱۰ - سالم مولی عامر بن مسلم عبدی بصری ص ۱۸۵ یکم به اضافه ۱۴۶ وسیله ۱۱ - سعد بن بشر حضرمی مولی عمرو بن خاله صیداوی (سعید) ص ۱۹۲ یاران باوفای حسین - ناسخ التواریخ ۱۲ - سعد بن حارث مولی امیرالمؤمنین علیه السلام صحابی ص ۱۵۶ یکم به اضافه ۱۴۸ وسیله [صفحه ۵۵] ۱۳ - سلیمان بن رزین مولی الحسین علیه السلام شهید بصره (ابن رزین) ص ۱۶۱ یکم فرسان ۱۴ - سدید بن عمرو مولی شاکر ص ۱۶۳ یکم ۱۵ - شیب بن حرث (حارث) یا شیب بن عبدالله مولی حارث ص ۱۶۷ یکم - زیارت ناحیه ۱۶ - شوذب مولی شاکر (شوذب بن عبدالله) ص ۱۶۸ یکم به اضافه ۱۵۴ وسیله ۱۷ - عامر بن مسلم عبدی مولی سالم بصری ص ۱۸۵ یکم ۱۸ - عروه یا غره غلام حر بن یزید ریاحی ص ۲۳

دوم فرسان به اضافه ۱۷۶ وسیله ۱۹ - غلام نافع بن هلال نامش فروزان یا کامل ص ۲۴ و ۴۶ دوم ۲۰ - فیروزان غلام حضرت سیدالشهداء علیه السلام ص ۲۴ دوم فرسان ۲۱ - قارب بن عبدالله دیلمی مولی الحسین علیه السلام حمله اولی ص ۲۴ دوم فرسان ۲۲ - مبارک غلام حجاج بن مسروق ص ۵۰ دوم فرسان - ناسخ التواریخ ۲۳ - مسلم غلام حضرت سیدالشهداء علیه السلام ص ۱۹۴ شهید کربلا ۲۴ - منجح بن سهم مولی الحسین علیه السلام ص ۱۲۲ دوم فرسان الهیجا - زیارت ناحیه ۲۵ - نصر بن ابی نذر مولی امیرالمؤمنین علیه السلام صحابی ص ۱۳۲ دوم فرسان ۲۶ - واضح ترکی مولی حرث (حارث) سلمان ص ۱۳۴ دوم فرسان - تسمیه [صفحه ۵۶]

شهیدان بی نام و نشان یا گمنام

در بین کسانی که در کربلاء و کوفه شهید شدند چند تن از آن ها نامشان مجهول مانده و در کتب مقاتل ذکر نشده است و اینک جهت آگاهی خوانندگان عزیز و توجه به ارواح مقدسه آنان یادی از آنها می کنیم با ذکر مأخذ: ۱ - برادر عبدالرحمن کدوری ص ۲۳۴ یکم فرسان الهیجا ص ۱۶۷ وسیله الدارین ۲ - برادرزاده حذیفه بن اسید غفاری ص ۱۲ یکم فرسان ص ۲۱۹ وسیله نفس الهموم ۳ - پسر محمد بن کثیر شهید کوفه ص ۹۲ دوم فرسان ص ۲۲۱ وسیله ۴ تا ۷ - چهار نفر جوان از مردم یمن ص ۱۳ یکم فرسان ص ۲۲۰ وسیله ۸ و ۹ - دو کودک در ظاهرا از اولاد جناب مسلم ص وسیله ۱۰ - غلام عبدالرحمن بن عبد ربه ص ۲۴ دوم فرسان ص ۱۸۰ وسیله ۱۱ - غلام نافع بن هلال ظاهرا نام او کامل بوده است ص ۶۲ دوم فرسان ص ۱۸۰ وسیله ۱۲ -

کودکی از اهل بیت ص ۲۲ دوم فرسان ۱۳ - مردی از خزیمه ص ۱۳۶ وسیله ص ۲۱۹ وسیله ۱۴ - مردی از لشکر عمر سعد ص ۲۱۴ الوقایع و الحوادث - دوم ۱۵ و ۱۶ - دو کودک در عصر عاشورا ص ۲۷۶ الوقایع و الحوادث - دوم [صفحه ۵۷]

سرهای شهداء

پس از شهادت حضرت سیدالشهداء علیه السلام از طرف عمر بن سعد فرمانده قشون دستور رسید که سر مبارک کلیه شهداء را از تن جدا کنند. برخی از شهداء که عشیره و قبیله آنها در قشون دشمن موقعیتی داشتند از عمر بن سعد بن وقاص خواستند که آن افراد از این حکم مستثنی شوند و او قبول کرد. مجموع سرهاییکه از بدنها جدا گردید ۷۸ رأس شد که برای حفظ و نگهداری آنها و هم جهت حمل و بردن بین قبائل بدین ترتیب تقسیم شد: (منقول از صفحه ۳۱۵ وسیله الدارین) ۱ - قبیله بنی اسد ۱۶ رأس ۲ - قبیله بنی تمیم ۱۷ رأس ۳ - قبیله بنی کنده ۱۳ رأس ۴ - قبیله مذحج ۷ رأس ۵ - قبیله هوازن ۱۲ رأس و به روایتی ۲۰ رأس ۶ - قبایل متفرقه دیگر ۱۳ رأس جمع ۷۸ رأس و به روایتی ۸۶ رأستوضیح: بفرمان عمر بن سعد سرهای عموم شهداء را از تن جدا کردند مگر دو سر را: ۱ - حر بن یزید ریاحی ۲ - علی اصغر رضیعکه حضرت سیدالشهداء علیه السلام آنان را دفن کرده بودند. به شرحی که در کتب تاریخ و مقاتل نوشته شده است. این رؤس مبارک را بر سر نیزه کرده و به کوفه وارد شدند در کوفه غیر از سرهای مطهر بنی هاشم سرهای دیگران را به قبائل آنان و بستگانشان

داده که آنها دفن کردند و علی المشهور ۱۸ سر مبارک که مربوط به بنی هاشم بود را به شام فرستادند و در برخی از اخبار می نویسد که فقط سر مطهر حضرت سیدالشهداء علیه السلام را به شام فرستادند. فی حدیث عن النبی صلی الله علیه و آله و سلم و قدأ هدی رأس و لدى الحسین الی یزید لعنه الله. ینظر احد الی رأس الحسین علیه السلام و یفرح الا حالت الله بین قلبه و لسانه و عذبه الله عذابا الیما (ص ۱۷/۱۱۷ عوالم)

زنان و مادران یاران حضرت سیدالشهداء

یاران حضرت سیدالشهداء بغیر از بنی هاشم، دیگران عموماً بدون زن و فرزند در خدمت حضرت حاضر شده بودند، زیرا همگان خویشان را برای شهادت آماده ساخته بودند و از گرفتاری خانواده های خود بدست دشمن بیم داشتند و جمعی نیز خویشان را مخفیانه به حضرت رسانیده بودند. [صفحه ۵۹] زنان زیر در کربلا نامشان مذکور است: ۱ - دختر مسلم بن عوسجه ص ۱۷/۲۶۳ معالم ۲ - زن جناده بن حرث سلمانی ص ۱۸۰ یاران باوفای حسین ۳ - زوجه زید بن القین ص ۱۴۴ یکم فرسان ۴ - زن مسلم بن عوسجه ص ۱۸۰ یاران ۵ - زوجه عبدالله بن عمیر کلبی ص ۱۸۰ یاران ۶ - زوجه قارب بنام فکیه (به صیغه تصغیر) ۷ - زوجه نافع بن هلال بن نافع ص ۲/۱۳۰ ف ۸ - زوجه وهب بن عبدالله (وهب بن وهب) ص ۱۷/۲۶۰ معالم اول زنی که در کربلا شهید شد ۹ - کنیز مسلم بن عوسجه ص ۱۸۰ یاران ۱۰ - مادر عبدالله بن عمیر کلبی ۱۱ - مادر عمر بن جناده ۱۲ - مادر قارب غلام سیدالشهداء علیها السلام ص ۱۸۳ وسیله ۱۳ - مادر منجیح بن سهم غلام سیدالشهداء علیه السلام بنام

هفتاد و دو تن و یک تن

وسیله الدارین صفحه ۳۵۱ و سایر کتب مقاتل. مشهور بین نویسندگان کتب مقاتل و در بین ذاکرین مصائب و عموم شیعیان آن است که: تعداد شهداء کربلا که در رکاب حضرت سیدالشهداء علیه السلام جانفشانی نموده و خویشتن را فدای اسلام و قرآن و ذات مقدس حضرت حسین علیه السلام نموده هفتاد و دو نفر بوده است. البته مسلم است البته اینان غیر از شهداء کوفه و بصره و بغیر از کشته شدگان در حمله اولی می باشند و همچنین غیر از شهداء اهل بیت علیهم السلام و موالی می باشند. در فهرست اسامی شهدائی که در مبارزه شهید شدند نام ۸۱ نفر (۹۷ نفر با توجه به اختلاف در نام و نام پدر) را ذکر نمودیم که یک نفر در عصر عاشوراء پس از شهادت حضرت سیدالشهداء علیه السلام به کربلا وارد شده و جنگید و شهید گردید و چند تن نیز در مبارزه کردن آنها و یا در حمله اولی بودند نشان اختلاف است و همچنین تردید در نام و پدرشان این نفرات حدود هشت نفر می شوند که از عدد ۸۱ کسر می شود باقی مانده ۷۲ نفر می شود. [صفحه ۶۱] سبط پیغمبر حضرت حسین فرمود در حق ایشان، هیچ اصحابی را از اصحابم ندیدم باوفا تر. آن جوانمردان که شد بر نامشان ختم فتوت جانثاران حسینی کشتگان راه داور (امام جمعه کاشمر)

سرنوشت یاران جناب مسلم بن عقیل

پس از آنکه عیبداالله بن زیاد جناب مسلم بن عقیل را بشرحی که در کتب مسطور است. شهید نمود یاران و اصحاب او پراکنده شدند جمعی که اهل دنیا و طالب آن بودند به ابن زیاد پیوستند و به زمین کربلا حرکت کرده و در قتل حضرت سیدالشهداء علیه السلام و یاران آن حضرت

شرکت نمودند و ننگ و عار دینا و عذاب آخرت را جهت خویش مهیا ساختند. جمعی دیگر با قشون عمر بن سعد به کربلا آمدند و در آنجا خود را به حضرت سیدالشهداء علیه السلام رسانیده و در رکاب آن امام معصوم فیض شهادت یافتند فطوبی لهم ثم طوبی لهم. این زیاد عده زیادی از کسانی را که با جناب مسلم بن عقیل بیعت کرده بودند را گرفته و زندانی نمود تعداد این نفرات را قریب ۴۵۰۰ نفر می نویسند که در یک روز به آنها آب و نان داده نمی شد و دیگر روز چیزی به [صفحه ۶۲] آنها نمی داد و آنان را همچنان گرسنه و تشنه نگاه می داشت. و چنان حکومت ترس و وحشتی در کوفه ایجاد کرده بود که دوستان و موالیان حضرت سیدالشهداء علیه السلام و شیعیان امیرالمؤمنین علیه السلام قدرت هیچ نوع فعالیتی را نداشتند تا موضوع توأبین و قیام مختار علیه الرحمه پیش آمد که شرح آن را باید در کتب تاریخ مطالعه نمود.

مقام و منزلت شهداء کربلا

اشاره

گاهی از عده ای از افراد جاهل و نادان که از اخبار و آیات آگاهی ندارند و فقط احساسات بر آنها حکومت می کند می شنویم که بین برخی از کشته شدگان در اعصار مختلف و بخصوص در این زمان را با شهیدان کربلا مقایسه نموده حتی اینان را بر آنها مقدم می شمارند. اینک به جهت تذکر به آنها یادآور می شویم که: طبق اخبار و احادیث وارده از منابع وحی و نبوت مقام شهداء کربلا از جمیع شهداء حتی شهداء بدر و احد نیز بالاتر و والاتر است. بدلائل زیر: ۱- جناب شیخ مفید در ارشاد از حضرت امام زین العابدین علیه السلام روایت می کند که: حضرت سیدالشهداء علیه السلام

در عصر روز تاسوعا نزدیک مغرب اصحاب خود را جمع فرمود و بر آنها خطبه ای خواند و در آن فرمود: [صفحه ۶۳] (اما بعد فانی لا اعلم اصحابا اوفی و لا خیرا من اصحابی و لا اهل بیت ابر و لا اوصل من اهل بیتی فجزاکم الله خیرا). ۲ - در زیارت ناحیه مقدسه است که: (السلام عیکم یا خیر انصار السلام علیکم بما صیرتم فنعم عقبی الدار). مرحوم حاج ملا هاشم خراسانی، در منتخب التواریخ پس از نقل این دو روایت می فرماید که: از این روایت افضلیت اصحاب آن بزرگوار بر اصحاب همه انبیاء و اوصیاء حتی بر اصحاب خاتم النبیین و اصحاب امیرالمؤمنین علیهما السلام روشن می شود و جهت افضلیت آنان بر همه اصحاب انبیاء و ائمه اطهار علیهم السلام به چند وجه ثابت است: ۱ - علامه مجلسی علیه الرحمه در جلد نهم بحارالانوار از خرائج راوندی از حضرت باقر علیه السلام (درباره زمین کربلا) روایت کرده که فرمودند: (مناخ رکاب و مصارع عشاق لایسبqهم من قبلهم و لایلحقهم من بعدهم) ۲ - در تهذیب از حضرت صادق علیه السلام روایت فرموده که: حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام گذارش به کربلا افتاد فرمود: (مناخ رکاب و مصارع شهداء لایسبqهم من قبلهم و لایلحقهم من کان بعدهم) ۳ - اسامی این بزرگواران یعنی شهداء کربلا در لوح محفوظ ثبت بوده [صفحه ۶۴] و در آن زیاده و کم نمی شده است. ۱ - محدث قمی علیه الرحمه در نفس المهموم درباره آنها می نویسد که: جناب محمد بن الحنفیه گفت: (و ان اصحابه عندنا لمکتوبون باسمائهم و سماء آبائهم. بابی و امی فیالیتنی کنت معهم فافوز فوزا عظیما) ص ۲/۱۵۶ ف ۲ - علامه مجلسی در بحارالانوار از مناقب ابن شهر آشوب نقل می کند که: عبدالله بن عباس

در علت ترك يارى حضرت حسين عليه السلام مى گويد: (ان اصحاب الحسين عليه السلام لم ينقصوا رجلا و لم يزيدوا رجلا باسمائهم من قبل شهودهم) ۳ - اصحاب حضرت سيدالشهداء عليه السلام سادات شهداء مى باشند در تحفه الزائرین اين عبارت از فقرات زيارت شهداء مى باشد كه: (انتم سادات الشهداء فى الدنيا و الاخره و انتم السابقون) ۴ - در كامل الزيارات در ضمن حديث كعب الاحبار در ضمن وصايات حضرت عيسى على نبينا و عليه السلام به بنى اسرائيل مى گويد: (يا بنى اسرائيل العنوا قاتله و ان ادر كتم أيامه فلا تجلسوا عنه؛ فان الشهيد معه كالشهيد مع الانبياء مقبل غير نذير) ۵ - در كتاب كمال الدين در ضمن حديثى از حضرت على [صفحه ۶۵] عليه السلام نقل مى كند كه آن حضرت مى فرمايد: (و خير الخلق و سيدهم بعد الحسن ابنى اخوه الحسين المظلوم بعد اخيه، المقتول فى ارض كربلا - الا - انه و اصحابه من ساده (سادات) الشهداء يوم القيامة) بحار الانوار - ص ۱۴۸ و ۳۴۷ و ۳۴۸ جلد ۱۷ عوالم العلوم مرحوم حاج ملا هاشم خراسانى و ديگران در كتابهاى خود ادله افضليت شهداء كربلا را، بر جميع شهداء بتفصيل نقل نموده اند طالبين بدان كتابها مراجعه فرمايند.

فوائدى چند مربوط به واقعه جانگداز كربلا

جمع نفراتى كه با حضرت سيدالشهداء از مدینه به مكه و از آنجا به كربلا حركت كردند

۱ - مردان ۲۹ نفر ۲ - زنان ۴۲ نفر ۳ - پسران كمتر از سن بلوغ ۲۲ نفر ۴ - دختران كمتر از سن بلوغ ۱۰ نفر ۵ - موالى ۱۰ نفر ۶ - كنيزان ۹ نفر جمع ۱۲۲ نفر (ص ۴۳۲ وسيله الدارين) [صفحه ۶۶]

تعداد خيام طاهرات در صحراى كربلاء

۱ - خيمه مربوط به آن حضرت و بنى هاشم ۷۰ عدد ۲ - خيمه مربوط به اصحاب ۶۶ عدد جمع ۱۳۶ عدد (ص ۱۷۱ وسيله الدارين)

زنانى كه در كربلا جنگ كردند

۱ - ام وهب زوجه عبدالله بن عمير ص ۱۷۰ و ۴۱۳ وسيله ۲ - زوجه وهب بن عبدالله كلبى بنام هانیه كشته شد ص ۲۰۲ وسيله ۳ - زوجه وهب بن وهب ص ۱۳۷ وسيله ۴ - مادر عمرو بن جناده بنام بحريه يك نفر را كشت ص ۱۷۵ وسيله ۵ - مادر وهب بن عبدالله سه نفر را كشت ص ۲۰۲ وسيله

اول كسى كه شهيد شد و آخرين فرد

۱ - از اصحاب و ياران حر بن يزيد رياحى ۲ - از بنى هاشم جناب على اكبر عليه السلام ۳ - آخرين فرد: سويد بن عمرو [صفحه ۶۷]

سه دختر از بنى هاشم عصر عاشورا پايمال سم ستور شدند

۱ - ام الحسن دختر حضرت مجتبى عليه السلام ۲ ام الحسين دختر حضرت مجتبى عليه السلام مادرشان بشر دختر مسعود انصارى بود برادر مادری اند، احمد بن امام الحسن المجتبى عليه السلام شانزده ساله نیز در كربلا شهيد شد ۳ - عاتكه دختر

جناب مسلم بن عقیل علیه السلام هفت ساله مادرش رقیه دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام

دو کودک از شدت عطش مردند

۱ - سعید بن عبدالرحمن بن عقیل ۲ - عقیل بن عبدالرحمن بن عقیل مادرشان خدیجه دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام (ص ۳۴۴ وسیله)

دو کودک از جناب مسلم بن عقیل در کوفه شهید شدند

۱ - ابراهیم ۲ - محمد (ص ۴۱۹ وسیله) [صفحه ۶۸]

اول کسی که قبر حضرت سیدالشهداء را زیارت کرد

۱ - عبیدالله بن حر جعفی در همان روزهای اول بعد از شهادت حضرت ص ۴۱۹ وسیله ۲ - ابی الصمت پس از چند روز بعد از شهادت حضرت ص ۴۲۰ وسیله

سه نفر از زنان بنی هاشم در کوفه خطبه خواندند

۱ - حضرت زینب کبری سلام الله علیها ۲ - جناب ام کلثوم زینب صغری ۳ - جناب فاطمه صغری بنت الحسین علیه السلام

خطبه های حضرت سجاد

حضرت سجاد علیه السلام در کوفه و شام و همچنین در موقع ورود به مدینه خطبه خواندند.

تعداد شهداء در وقعه جانسوز کربلا در کوفه و بصره و کربلا، بزرگ و کوچک به قرار زیر است

۱ - بنی هاشم جمعا ۵۷ نفر ۲ - اصحاب حضرت رسول صلی الله علیه و آله و سلم ۳۰ نفر [صفحه ۶۹] ۳ - حمله اولی ۵۸ نفر ۴ موالی ۳۱ نفر ۵ - گمنام ۱۰ نفر ۶ - مبارزین ۹۰ نفر ۷ - کوفه و بصره ۱۸ / ۲۹۴ نفر

مقتولین از قشون دشمن

در تعداد افرادی که در قشون دشمن هلاک شده اند اختلاف زیاد است. همان گونه که نوشتیم برخی از یاران حضرت بیست تا سی نفر و عده ای تا هشتاد و دو بیست نفر را کشته اند از این رو تعداد حقیقی آنها معلوم نیست و چون عده دشمن زیاد بوده بطوریکه آنان را به (جراد منتشر) ملخ پراکنده تشبیه کرده اند هر قدر از آنان هلاک می شدند در ظاهر نمودی نداشت. در نامه ای که عمر بن سعد فرمانده قشون کربلا به ابن زیاد نوشت و درباره کشته شدگان دستور خواست نوشته بود: تعداد آنان بقدری زیاد است که ما قدرت بر دفن کردن آنها نداریم در جواب نوشت مشهورترین و بزرگان آنها را دفن کنید و بقیه را یک جا، زیر خاک کنید. [صفحه ۷۰] جمع کشته شدگان مطابق صورت حداقل ۲۱۹ نفر می باشد و تعدادی که به شمشیر حضرت سیدالشهداء علیه السلام کشته شده اند را مختلف نوشته اند کمترین عدد ۱۹۵۰ نفر می باشد (ص ۳۰۹ وسیله) غیر از

آنها که مجروح شدند. در روضه الشهداء تعداد مقتولین بدست حضرت سیدالشهداء علیه السلام را عددی می نویسد که ظاهراً بعید به نظر می رسد.

زنانی که در کربلا همراه حضرت سیدالشهداء بودند و بعداً به اسارت کوفه و شام رفتند

اشاره

۱ - ام بشر دختر مسعود انصاری ۲ - ام جعفر معروف به جمانه (بضم جیم) ص ۴۲۳ وسیله ۳ - ام الحسن دختر حضرت مجتبی علیه السلام با خواهرش ام الحسین عصر عاشوراء زیر سم ستور شهید شدند و یا از تشنگی مردند ص ۴۳۰ وسیله ۴ - ام الحسین خواهر عمر بن الحسن علیه السلام ص ۴۳۰ وسیله ۵ - ام الحسین دختر حضرت مجتبی علیه السلام ۶ - ام سلمه دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام ص ۴۲۳ وسیله ۷ - ام کلثوم صغری معروف به رقیه ۸ - ام کلثوم کبری موسوم به فاطمه ص ۴۲۲ وسیله. [صفحه ۷۱]

۹- ام کلثوم دختر علیا مخدره زینب سلام الله علیها زوجه قاسم بن محمد بن جعفر بن ابیطالب ۱۰- ام مسعود دختر عروه ثقفی زوجه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام مادر رمله ص ۴۲۳ وسیله ۱۱- امامه یا امانه دختر ابی العاص زوجه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام ص ۴۲۳ وسیله ۱۲- ام هانی دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام زوجه عبدالله اکبر فرزندش عقیل بن ابیطالب ص ۴۲۳ وسیله ۱۳- خدیجه دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام زوجه عبدالرحمن بن عقیل بن ابیطالب در کوفه وفات یافت ص ۴۲۲ وسیله ۱۴- خدیجه صغری دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام زوجه عبدالله اوسط بن عقیل بن ابیطالب ص ۴۲۳ وسیله ۱۵- رباب زوجه حضرت سیدالشهداء علیه السلام مادر علیا جناب سکینه خاتون دختر امروالقیس ۱۶- رقیه صغری بنت الحسین علیه السلام مدفون در خرابه شام طفل سه ساله ۱۷- رمله کبری دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام زوجه عبدالرحمن اوسط بن عقیل بن ابیطالب ۱۸- زینب صغری دختر امیرالمؤمنین علیه السلام ص ۴۲۳ وسیله زوجه [صفحه ۷۲] محمد بن عقیل بن ابیطالب ۱۹- عقیله بنی هاشم، علیا مخدره زینب سلام الله علیها دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام زوجه عبدالله بن جعفر الطیار ۲۰- سکینه بنت الحسین علیه السلام زوجه عبدالله بن مسلم بن عقیل و مادر عبدالله، علیا جناب رقیه خاتون دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام می باشد. ص ۲۵۴ یکم فرسان الهیجاء ۲۱- شهربانویه خود را به فرات انداخته و غرق شد و به اسارت نرفت ص ۳۵۱ وسیله ۲۲- شهربانو مادر محمد بن ابی سعید بن عقیل ص ۱۳۱ اعیان الشیعه ۲۳- صفیه دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام ۲۴- صهباء ثعلبیه زوجه امیرالمؤمنین علیه السلام ص ۴۲۳ وسیله. مادر رقیه کبری ۲۵- عاتکه دختر جناب مسلم بن عقیل

مادرش رقیه کبری. عصر عاشوراء در زیر سم ستوران دشمن شهید شد. ۲۶ - عاتکه دختر زید بن عمرو بن فضیل زوجه حضرت سیدالشهداء علیه السلام ۲۷ - فاطمه دختر حضرت سیدالشهداء علیه السلام ۲۸ - فاطمه دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام زوجه ابی سعید بن عقیل بن ابیطالب ص ۴۲۳ وسیله ۲۹ - فاطمه دختر حضرت مجتبی علیه السلام زوجه حضرت سجاد علیه السلام و مادر حضرت باقر علیه السلام ص ۴۳۰ وسیله [صفحه ۷۳] ۳۰ - لیلی بنت مسعود دارمیه زوجه امیرالمؤمنین علیه السلام ص ۴۲۳ وسیله ۳۱ - مادر خدیجه زوجه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام ص ۴۲۳ وسیله ۳۲ - مادر زینب صغری زوجه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام ص ۴۲۳ وسیله ۳۳ - مادر فاطمه زوجه حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام ص ۴۲۳ وسیله ۳۴ - مادر محسن که فرزندش در راه شام سقط گردید: مشهد السقط در کوه جوش سو و قسمت و زیارتگاه ۳۵ - میمونه دختر حضرت علی علیه السلام ص ۴۲۳ وسیله ۳۶ - رقیه صغری دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام زوجه صلت بن عبدالله بن نوفل بن حارث بن عبدالمطلب ۳۷ - جمانه دختر جناب ابی طالب عمه حضرت سیدالشهداء علیه السلام ص ۴۲۴ وسیله ۳۸ - لیلی دختر مره بن عروه بن مسعود ثقفی مادر حضرت علی اکبر علیه السلام ص ۲۸۵ وسیله ۳۹ - ام السحق دختر طلحه بن عبیدالله تیمی زوجه حضرت مجتبی علیه السلام مادر فاطمه ص ۴۳۰ وسیله و در ص ۴۲۶ مشارالیه را زوجه حضرت سیدالشهداء علیه السلام می نویسد [صفحه ۷۴]

اسامی جواری و کنیزانی که همراه حضرت سیدالشهداء بودند و جزو اسیران قرار گرفتند

اشاره

۱ - حسنه در منزل حضرت سجاد علیه السلام خدمت می کرد مادر منجح ۲ - روضه خدمتگزار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود پس از رحلت حضرت به خانه حضرت علی علیه السلام آمد و سپس به حضرت زینب

پیوست ۳ - سلمه معروف به ام رافع خدمتگزار رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم بود سپس به خانه حضرت علی و از آن پس به خانه حضرت مجتبی و بعدا به خانه حضرت زینب علیهم السلام رفت. ۴ - فاکهه در خانه رباب دختر امرؤالقیس زوجه حضرت سیدالشهداء علیه السلام بود. ۵ - فضه نوییه خدمتگزار حضرت زهراء سلام الله علیها و حضرت علی علیه السلام بود پس از رحلت آن حضرت گاهی در خانه حضرت مجتبی و زمانی در خانه حضرت سیدالشهداء علیهما السلام بود. ۶ - قفره یا ملکیه در خانه حضرت علی علیه السلام بود خدمت حضرت زهرا علیها السلام سپس به خانه حضرت زینب رفت. ۷ - کثبه در خانه ام السحق زوجه حضرت سیدالشهداء علیه السلام خدمت می کرد. [صفحه ۷۵] ۸ - ملکیه در خانه حضرت مجتبی علیه السلام و گاهی منزل عبدالله بن جعفر و زمانی در منزل حضرت سیدالشهداء علیه السلام خدمت می کرد. ۹ - میمونه مادر عبدالله بن یقطر رضیع حضرت سیدالشهداء علیه السلام

عده ای از اصحاب حضرت سیدالشهداء که از لشکر دشمن به حضرت پیوستند

چون خبر حرکت حضرت سیدالشهداء علیه السلام از مکه به سمت کوفه به دوستان حضرت در کوفه رسید و متوجه شدند که عبیدالله بن زیاد حاکم کوفه کلیه راهها را بسته و راه وصول بدان حضرت را گرفته و همه راهها دیده بانها و جاسوسان قرار داده است برای رسیدن به آن حضرت راه منحصر را در آن دیدند که خویشان را در جزو قشون عمر بن سعد وارد کرده و به این کیفیت خود را به کربلا- برسانند سپس در آنجا بهر راهی که ممکن شود از قشون دشمن جدا شده و به فیض حضور مبارک برسند و درک شهادت نمایند اسامی این شهداء بزرگوار بدین قرار

است. ۱- ابو الحتوف سلمه من حرث انصاری ص ۱۰۵ و سیله ۲- بکر بن حی ص ۱۱۱ و سیله ۳- بکیر بن حر ریاحی برخی نام او را علی نوشته اند ص ۱۱۱ و سیله ۴- جابر بن حجاج کوفی ص ۱۱۱ و سیله [صفحه ۷۶] ۵- جوین بن مالک تمیمی ص ۱۱۶ و سیله ۶- حارث بن امرؤالقیس کندی ص ۱۱۶ و سیله ۷- حر بن یزید ریاحی ص ۱۲۷ و سیله ۸- حلاس بن عمرو راسبی ص ۱۳۳ و سیله نام او را حلاس (به جیم) نیز نوشته اند ۹- زهیر بن سلیم بن عمرو ازدی ص ۱۳۹ و سیله پدرش را سلیمان نیز نوشته اند ۱۰- سعد بن حرث بن سلمه انصاری عملانی ص ۱۴۹ و سیله ۱۱- شیب بن جراد کلابی وحیدی ص ۱۵۶ و سیله ۱۲- ضرغامه بن مالک تغلبی ص ۱۵۷ و سیله ۱۳- عبد الرحمن بن مسعود تمیمی ص ۱۶۶ و سیله ۱۴- عبدالله بن بشیر خثعمی ص ۱۶۷ و سیله ۱۵- عمرو بن ضبعه ضبعی صحابی ص ۱۷۷ و سیله ۱۶- عروه مولی حر بن یزید ریاحی ص ۱۷۹ و سیله نام او را غره العین منقوط نیز نوشته اند ۱۷- قاسم بن حبیب ازدی ص ۱۸۲ و سیله ۱۸- مسعود بن حجاج تمیمی ص ۱۹۰ و سیله ۱۹- مصعب بن یزید ریاحی ص ۱۹۲ و سیله ۲۰- موقع بن ثمامه اسدی صیداوی ص ۱۹۵ و سیله (موقع بر وزن معظم بمعنی مقبلی) [صفحه ۱۷۷] ۲۱- نعمان بن عمرو راسبی ازدی کوفی ص ۲۰۰ و سیله ۲۲- مردی از خزیمه فرستاده عمر بن سعد نبرد حضرت سیدالشهداء علیه السلام ص ۲۱۹ و سیله

فائلین اخبار جنگ

اشاره

عده زیادی از نفرات قشون دشمن پس از وقعه جانسوز کربلا در کوفه نام و نشان یاران

حضرت سیدالشهداء علیه السلام را بیان داشته و از شجاعت و دلاوریهای آنان و کیفیت شهادتشان خیر داده اند دو نفر از اصحاب حضرت سیدالشهداء علیه السلام که توفیق شهادت نیافتند و از میدان معرکه فرار کرده اند نیز اخبار معرکه را بیان داشته اند. در قشون عمر بن سعد نیز افرادی بعنوان وقایع نگار (خبرگزار) بودند که وقایع را ثبت می کردند ذیلاً به نام عده ای از کسانی که اخبار جنگ از قول آنان بیشتر نقل شده است مبادرت می کنیم. ۱- حضرت سجاد علی بن الحسین علیهما السلام ۲- حسن بن الحسن المجتبی علیه السلام (حسن مثنی) ۳- مخدره خدیجه دختر حضرت امیرالمؤمنین علیه السلام زوجه عبدالرحمن بن عقیل ۴- علیا مخدره فاطمه بنت الحسین علیه السلام [صفحه ۷۸] ۵- حمید بن مسلم ازدی صاحب الجریده (وقایع نگار) ۶- عبدالله بن ضحاک مشرقی ۷- عقیف بن زبیر بن ابی الاحمس ۸- عقبه بن سمعان ۹- غلام عبدالرحمن بن عبد ربه انصاری ۱۰- ابومخنف لوط بن یحیی ازدی صاحب مقتل معروف ۱۱- مهران مولی بنی کاهل ۱۲- هانی بن ثبیت حضرمی

چند تذکر لازم

۱- در رسم الخط عربی معمولاً حرف الف وسط کلمه را نمی نویسند مانند (اسماعیل و ابراهیم و حارث و هارون که بصورت اسمعیل - ابرهیم - حرث و هرون می نویسند) از این رو در اسامی برخی از این شهداء بزرگوار و نام پدر جمعی از آنان اختلاف در کتابها مشاهده می شود و همین امر سبب گردیده که عده ای نویسندگان آنها را دو نفر و یا سه نفر نوشته اند. ۲- در اسامی بسیاری از این شهداء و همچنین نام پدرانشان تصحیف روی داده مثلاً فردی را زید یا بدر و یا یزید نوشته اند از این

رو نام یک نفر [صفحه ۷۹] در دو محل ذکر گردیده و دو نفر به حساب آمده است مانند یزید بن مظاهر و یزید بن مظاهر و یزید بن مهاجر که بظن قوی یک نفر می باشد و تعدد بسیار بعید است. ۳- در این مجموعه بیشتر اعتماد نویسنده به دو کتاب فرسان الهیجاء تألیف نویسنده محقق موفق واعظ خبیر و بصیر مورخ مرحوم حاج شیخ ذبیح الله محلاتی علیه الرحمه و کتاب وسیله الدارین تألیف حجه الاسلام و المسلمین عالم جلیل آقا سید ابراهیم موسوی زنجانی بوده است از کتابهای دیگری نیز که در فهرست به نام آنها اشاره می کنیم مستقیماً و غیر مستقیم بهره گرفته ایم. ۴- در دو زیارت منقول از حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف بنام، زیارت رجبیه و زیارت ناحیه، اسامی عده ای از شهداء ذکر گردیده که در کتب رجال نامی از آنان برده نشده است اسامی کلیه مذکورین در این دو زیارت را برحسب حرف تهجی یادآور می شویم و خواننده عزیز خود نام این شهیدان را با مقایسه و مطابقت با فهرستهای قبلی متذکر می گردد. [صفحه ۸۰]

حسن تصادف

دو پیش آمد در موقع تنظیم و پاکنویس مطالب این رساله جهت نویسنده رویداد که آن را به فال نیک گرفته و دلیل بر آن دانستم که تألیف این جزوه مورد نظر خاص حضرت سیدالشهداء علیه السلام و مورد قبول آن حضرت از مؤلف و ناشر می باشد انشاءالله و آن دو رویداد بدینقرار است: ۱- مدتها بود که به دیدار یکی از دوستان قدیمی نرفته بودم، روزی به ملاقاتش رفتم پس از سلام و احوالپرسی، بدون مقدمه مجله: «تراثنا» شماره دوم سال اول

آن را به من نشان داد. در ضمن مطالعه مجله نامبرده مشاهده شد که رساله «تسمیه من قتل مع الحسین علیه السلام من ولده و اخوته و اهل بینه و شیعتہ» تألیف محدث بزرگوار: فضل بن زبیر بن عمر بن درهم کوفی اسدی از اصحاب امامین همامین صادقین علیهما السلام در آنست. ۲- برای تکمیل دوره بحارالانوار چاپ جدید از مدتها قبل به یکی از دوستان کتابفروش مراجعه کرده بودم که دوره من ناقص است. در همین روزها به دیدارم آمد و جلد ۱۰۱ چاپ جدید که شامل زیارات حضرت سیدالشهداء علیه السلام می باشد و از آن جمله زیارت ناحیه مقدسه نیز در آن می باشد را همراه آورد (متن زیارت ناحیه مقدسه را قبلا از جلد ۲۲ بحارالانوار چاپ کمپانی و کتاب هدیه الزائرین مرحوم محدث قمی [صفحه ۸۱] علیه الرحمه و اسامی شهداء را از آنجا نقل نموده بودم) این دو پیش آمد مرا به نتیجه کار خود امیدوار ساخت امید است که خداوند امید هیچ امیدواری را به یأس و نومیدی نینجامد، انه ولی قدیر.

زیارت شهداء کربلاء

از برای شهداء کربلا در کتب ادعیه و زیارات دو زیارت از ناحیه مقدسه حضرت صاحب الامر عجل الله تعالی فرجه الشریف روایت گردیده است که در آن دو جمعا اسامی هفتاد تن از شهداء ذکر گردیده و در یکی از آن دو نام قاتل یا قاتلین آنها نیز برده شده و بر آنها لعن شده است. این دو زیارت اگرچه از نظر سند ضعیف می باشد لکن محدثین بزرگوار و علماء از باب تسامح در ادله سنن، توجهی به ضعف حدیث نکرده و با توجه به حدیث: «من بلغ» آن را نقل فرموده اند.

اکنون ما نیز به پیروی از آنان به نقل آن مبادرت می کنیم و امیدواریم کسانی که موفق به قرائت آن شدند و در حال خواندن توجهی پیدا کردند مؤلف و خطاط و بانی چاپ کلیه کسانی را که در این تألیف خدمتی انجام داده اند را از دعای خیر فراموش نفرمایند این دو زیارت به نام: ۱- زیارت رجیبه ۲- زیارت ناحیه مقدسه معروفست. [صفحه ۹۳]

وصیت امام حسین به برادرش محمد ابن حنفیه

بسم الله الرحمن الرحيم هذا ما اوصى به الحسين بن علي بن ابيطالب الى اخيه محمد المعروف بابن حنفيهان الحسين يشهد ان لا اله الا الله وحده لا شريك له، و ان محمدا عبده و رسوله، جاء بالحق من عنده، و ان الجنة و النار حق، و ان الساعه آتیه لا ريب فيها، و ان الله يبعث من فى القبور، و انى لم اخرج اشرا و لا- بطرا و لا مفسدا و لا ظالما، و انما خرجت لطلب الاصلاح فى امه جدى و شيعه ابى على بن ابيطالب، فمن قبلنى بقبول الحق، فالله اولى بالحق و من رد على هذا اصبر حتى يقضى الله بينى، و بين القوم بالحق، و هو خير الحاكمين، و هذه وصيتى لك، اخى، و ما توفيقى الا بالله، عليه توكلت و اليه انيب. [صفحه ۹۴] اين وصیت حسین بن علی بن ابیطاب استبه برادر خود «محمد» معروف به «ابن حنفیه» من که حسین بن علی هستم شهادت می دهم که خدا یکی است و به یکتایی او اقرار می کنم. او خداوندی است که شریک و نظیر ندارد و نیز شهادت می دهم که محمد «ص» بنده ی او و فرستاده ی اوست و از جانب پروردگار براستی و درستی و حق

و حقیقت به رسالت برخاست. گواهی می‌دهم که بهشت و دوزخ حق است و روز رستاخیر یعنی روزی که تمام آفریدگان در برابر میزان عدل الهی بر خود می‌لرزند قابل انکار نیست. در آن روز است که همه سر از خاک گور برمی‌دارند و در محضر عدل الهی جبین تضرع بر خاک می‌سایند و خداوند قهار، میان بندگانش داوری می‌کند. من شهادت می‌دهم که قیام من برای حرص به مقام و خوشگذرانی یا دامن زدن بر آتش ظلم و فساد نیست و من ستمکار [صفحه ۹۵] و مفسد نیستم بلکه برخاسته‌ام تا زنجیر بدبختی و اسارت را از دست و پای ستمدیدگان باز کنم. برخاسته‌ام تا بر آتش دل در ماندگان آبی بیافشانم. برخاسته‌ام تا دیگر یتیمی از مظالم ستمکاران اشک محنت بر چهره فرو نبارد. برخاسته‌ام تا پیروان جد ارجمند محمد بن عبدالله و پدر بزرگوارم «علی» را از زیر بار شکنجه‌ها و مصیبت‌ها رهائی بخشم. هر که مرا در این قیام الهی یاری کند و گفته‌هایم را بپذیرد، در پیشگاه خداوند پاداشی نیکو خواهد داشت و هر که زیر بار اندیشه‌ی اصلاح طلبانه‌ی من نرود و با من به عناد و ستیزه‌برخیزد، آنقدر در برابرش مقاومت خواهم کرد تا پروردگار میان من و او حکم دهد و داد مرا بستاند. ای برادر! این بود وصیت من به تو، و در راه ثمر رسیدن این اندیشه‌ی مقدس از خداوند موفقیت می‌طلبم، و تنها بر ذات بی‌همتای او توکل می‌کنم، زیرا بازگشت ما به سوی اوست. [صفحه ۹۷]

دعای امام حسین در صبح عاشورا

بسم الله الرحمن الرحيمو من دعائه عليه السلام في يوم العاشر من المحرم لما صحبت للخيل. رفع يديهو قال اللهم انت ثقتي في كل كرب، وانت رجائي في

کل شده، و انت لی فی کل امر نزل بی ثقه وعده، کم من کرب یضعف فیہ الفؤاد، و تقل فیہ الحیلہ، و یخذل فیہ الصدیق، و یثمت فیہ العدو. انزلته بک، و شکوته الیک، رغبه منی الیک عن سواک، فغوجته عنی و کشفته ولی کل نعمه و صاحب کل حسنه، و منتهی کل رغبه. [صفحه ۹۸]

دعای امام حسین در صبح عاشورا

اشاره

دستها را بسوی آسمان بلند کرد و این دعا را خواند: پروردگارا! تو بزرگترین پشتیبان من هستی، تنها تویی که رنگ غم را از دل من پاک می کنی. تو غمگسار منی، تو در سختی و محنت مایه ی امید محنت زدگانی. چه بسیار غمهاست که دلها را از گرانباری خویش به محنت مبتلاء می کند و چه بسیار ناگواریها به آدمی روی می آورد که حربه ی ملامت بدست دشمنان می دهد. آری، چنین غم روان سوزی مرا می گذارد. [صفحه ۹۹] پروردگارا! تو تنها پشتیبان پسر فاطمه ی زهرا هستی و از ستمکاران تنها به تو شکایت می کنم، زیرا جز تو آشنائی نمی شناسم و جز سایه ی لطف و مرحمت تو پناهگاهی ندارم. خدای من! هرگاه غمی گرانبار سینه ام را سنگین کرده، غمگسارم ذات مقدس تو بوده و سر انگشت مهرپرور تو گره ی محنت را از کارم گشوده است. تو ولی نعمت من هستی، و شجر نیکی ها از چشمه ی مهر و محبت تو آب می خورد. آری..، تو آرزوی آرزومندانی. [صفحه ۱۰۴]

دوازده بند مولانا محتشم کاشانی در مصائب حضرت سیدالشهداء

بند ۱

باز این چه شورش است که در خلق عالم است باز این چه نوحه و چه عزا و چه ماتم است باز این چه رستخیز عظیم است کز زمین بی نفع صور خاسته تا عرش اعظم است [صفحه ۱۰۵] این صبح تیره باز دمید از کجا کز او کار جهان و خلق جهان جمله درهمست گویا طلوع می کند از مغرب آفتاب کاشوب در تمامی ذرات عالمست [صفحه ۱۰۶] گر خوانمش قیامت دنیا بعید نیست این رستخیز عام که نامش محرم است در بارگاه قدس که جای ملال نیست سرهای قدسیان همه بر زانوی غم است [صفحه ۱۰۷] جن و ملک بر آدمیان نوحه می کنند گویا عزای اشرف اولاد آدم

بند ۰۲

کشتی شکست خورده ی طوفان کربلا در خاک و خون طپیده به میدان کربلاگر چشم روزگار بر او زار می گریست خون می گذشت از سر ایوان کربلا [صفحه ۱۰۹] نگرفت دست دهر گلابی بغیر اشک زان گل که شد شکفته به بستان کربلا از آب هم مضایقه کردند کوفیان خوش داشتند حرمت مهمان کربلا [صفحه ۱۱۰] بودند دیو و دد همه سیراب و میمکید خاتم ز قحط آب سلیمان کربلازان تشنگان هنوز بعیوق میرسد فریاد العطش ز بیابان کربلا [صفحه ۱۱۱] آه از دمی که لشکر اعدا نکرد شرم کردند رو بخیمه سلطان کربلا آندم فلک بر آتش غیرت سپند شد کز خوف خصم در حرم افغان بلند شد [صفحه ۱۱۲]

بند ۰۳

کاش آن زمان سرادق گردون نگون شدی وین خرگه بلند ستون بی ستون شدی کاش آن زمان در آمدی از کوه تا به بکوه سیل سیه که روی زمین قیرگون شدی [صفحه ۱۱۳] کاش آن زمان ز آه جهان سوز اهلیت یک شعله برق خرمن گردون دون شدی کاش آن زمان که این حرکت کرد آسمان سیماب وار گوی زمین بی سکون شدی [صفحه ۱۱۴] کاش آن زمان که پیکر او شد درون خاک جان جهانیان همه از تن برون شدی کاش آن زمان که کشتی آل نبی شکست عالم تمام غرقه ی دریای خون شدی [صفحه ۱۱۵] آن انتقام گر نفتادی بروز حشر با این عمل معامله ی دهر چون شدی آل نبی چو دست تظلم برآوردند ارکان عرش را به تلاطم درآوردند [صفحه ۱۱۶]

بند ۰۴

بر خوان غم چو عالمیان را صلا زدند اول صلا به سلسله ی انبیا زدند نوبت به اولیا چو رسد آسمان طپید زان ضربتی که بر سر شیر خدا «ع» زدند [صفحه ۱۱۷] آن در که جبرئیل امین بود خادمش اهل ستم به پهلوی خیرالنسا زدند پس آتشی ز اخگر الماس ریزه ها فروختند و در حسن مجتبی «ع» زدند [صفحه ۱۱۸] و آنکه سرادقی که ملک محرمش نبود کند ندا ز مدینه و در کربلا- زدندوز تیشه ی ستیزه در آندشت کوفیان بس نخلها ز گلشن آل عبا «ع» زدند [صفحه ۱۱۹] پس ضربتی کز آن جگر مصطفی «ص» درید بر حلق تشنه ی خلف مرتضی «ع» زدند اهل حرم دریده گریبان گشوده مو فریاد بر در حرم کبریا زدند [صفحه ۱۲۰]

بند ۰۵

چون خون ز حلق تشنه او بر زمین رسید جوش از زمین بذروه ی عرش برین رسید نزدیک شد که خانه ی ایمان شود خراب از بس شکستها که بارکان دین رسید [صفحه ۱۲۱] نخل بلند او چو خسان بر زمین زدند طوفان به آسمان ز غبار زمین رسید باد آن غبار چون بمزار نبی رساند گرد از مدینه بر فلک هفتمین رسید [صفحه ۱۲۲] یکباره جامه در خم گردون به نیل زد چون این خبر به عیسی «ع» گردون نشین رسید پر شد فلک ز غلغله چون نوبت خروش از انبیا بحضرت روح الامین رسید [صفحه

۱۲۳] کرد این خیال وهم غلط کار کان غبار تا دامن جلال جهان آفرین رسیده‌ست از ملال گرچه بری ذات ذوالجلال او در دلست و هیچ دلی نیست بی ملال [صفحه ۱۲۴]

بند ۰۶

ترسم جزای قاتل او چون رقم زنند یکباره بر جریده ی رحمت قلم زنند ترسم کزین گناه شفیعان روز حشر دارند شرم کز گنه خلق دم زنند [صفحه ۱۲۵] دست عتاب حق بدر آید ز آستین چون اهلیت دست در اهل ستم زنده‌آه از دمی که با کفن خون چکان ز خاک آل علی «ع» چو شعله آتش علم زنند [صفحه ۱۲۶] فریاد از آن زمان که جوانان اهلیت گلگون کفن بعرضه ی محشر قدم زنند جمعی که زد بهم صفشان شور کربلا در حشر صف زنان صف محشر بهم زنند [صفحه ۱۲۷] از صاحب حرم تو توقع کنند باز آن ناکسان که تیغ به صید حرم زنده‌پس بر سنان کنند سری را که جبرئیل شوید غبار گیسویش از آب سلسبیل [صفحه ۱۲۸]

بند ۰۷

روزیکه شد به نیزه سر آن بزرگوار خورشید سر برهنه برآمد ز کوهسارموجی به جنبش آمد و برخاست کوه کوه ابری ببارش آمد بگریست زار زار [صفحه ۱۲۹] گفתי تمام زلزله شد خاک مطمئن گفתי فتاد از حرکت چرخ بی قرار عرش آن زمان بلرزه در آید که چرخ پیر افتاد در گمان که قیامت شد آشکار [صفحه ۱۳۰] آن خیمه ای که گیسوی حورش طناب بود شد سرنگون ز باد مخالف حباب وارجمعی که پاس محملشان داشت جبرئیل گشتند بی عماری و محمل شترسوار [صفحه ۱۳۱] با آنکه سر زد آن عمل از امت نبی روح الامین ز روح نبی گشت شرمسار و آنگه ز کوفه خیل الم رو بشام کرد نوعی که عقل گفت قیامت قیام کرد [صفحه ۱۳۲]

بند ۰۸

بر حربگاه چون ره آن کاروان فتاد شور و نشور واهمه را در گمان فتادهم بانک نوحه غلغله در شش جبهه فکند هم گریه بر ملائک هفت آسمان فتاد [صفحه ۱۳۳] هر جا که بود آهوئی از دشت پاکشید هر جا که بود طایری از آشیان فتاد شد وحشتی که شور قیامت بیاد رفت چون چشم اهلیت بر آن کشتگان فتاد [صفحه ۱۳۴] هر چند بر تن شهدا چشم کار کرد بر زخمهای کاری تیغ و سنان فتاد ناگاه چشم دختر زهرا «ع» در آن میان بر پیکر شریف امام زمان «ع» فتاد [صفحه ۱۳۵] بی اختیار نعره ی هذا حسین «ع» زد سر زد چنانکه آتش از او در جهان فتاد پس با زبان پر گله ان بضعه البتول رو در مدینه کرد که یا ایها الرسول [صفحه ۱۳۶]

بند ۰۹

این کشته فتاده بهامون حسین «ع» تست؟ وین صید دست و پازده در خون حسین «ع» تست؟ این نخل تر کز آتش جانسوز تشنگی دود از زمین رسانده بگردون حسین «ع» تست؟ [صفحه ۱۳۷] این ماهی فتاده بدریای خون که هست زخم از ستاره بر تنش افزون حسین «ع» تست؟ این غرقه ی محیط شهادت که روی دشت از موج خون او شده گلگون حسین «ع» تست؟ [

صفحه ۱۳۸] این خشک لب فتاده دور از لب فرات کز خون او زمین شده جیحون حسین «ع» تست؟ این شاه کم سپاه که با خیل اشک و آه خرگاه زین جهان زده بیرون حسین «ع» تست؟ [صفحه ۱۳۹] این قالب طپان که چنین مانده بر زمین شاه شهید ناشده مدفون حسین «ع» تست؟ چون روی در بقیع و به زهرا «س» خطاب کرد

بند ۱۰

کای مونس شکسته دلان حال ما ببین ما را غریب و بی کس و بی آشنا بین اولاد خویش را که شفیعان محشرند در ورطه ی عقوبت اهل جفا ببین [صفحه ۱۴۱] در خلد بر حجاب دو کون آستین فشان واندر جهان مصیبت ما بر ملا ببین نی وراچو ابر خروشان به کربلا- طغیان سیل فتنه و موج بلا- ببین [صفحه ۱۴۲] تن های کشتگان همه در خاک و خون نگر سرهای سروران همه بر نیزه ها نگر آن سر که بود بر سر دوش نبی «ص» مدام یک نیزه اش ز دوش مخالف جدا ببین [صفحه ۱۴۳] آن تن که بود پرورشش در کنار تو غلطان بخاک معرکه کربلا- ببین یا بضعه الرسول «ص» ز ابن زیاد داد کو خاک اهلیت رسالت بباد داد [صفحه ۱۴۴]

بند ۱۱

خاموش محتشم که دل سنگ آب شد بنیاد صبر و خانه ی طاقت خراب شد خاموش محتشم که از این حرف سوزناک مرغ هوا و ماهی دریا کباب شد [صفحه ۱۴۵] خاموش محتشم که از این شعر خونچکان در دیده اشک مستمعان خون ناب شد خاموش محتشم که از این نظم گریه خیز روی زمین به اشک جگرگون کباب شد [صفحه ۱۴۶] خاموش محتشم که فلک بسکه خون گریست دریا هزار مرتبه گلگون حباب شد خاموش محتشم که بسوز تو آفتاب از آه سرد ماتمیان ماهتاب شد [صفحه ۱۴۷] خاموش محتشم که ز ذکر غم حسین «ع» جبریل را ز روی پیمبر حجاب شد تا چرخ سفله بود خطائی چنین نکرد بر هیچ آفریده جفائی چنین نکرد [صفحه ۱۴۸]

بند ۱۲

ای چرخ غافل که چه بیداد کرده ای وز کین چها در این ستم آباد کرده ای بر طعنت این بس است که با عترت رسول «ص» بیداد کرده خصم و تو امداد کرده ای [صفحه ۱۴۹] ای زاده ی زیاد نکرده است هیچگه نمود این عمل که تو شداد کرده ای کام یزید داده ای از کشتن حسین «ع» منگر کرا به قتل که دلشاد کرده ای [صفحه ۱۵۰] بهر حسنی که بار درخت شقاوت است در باغ دین چه با گل شمشاد کرده ای با دشمنان دین نتوان کرد آنچه تو با مصطفی و حیدر و اولاد کرده ای [صفحه ۱۵۱] حلقی که سوده لعل لب خود نبی «ص» بر آن آزرده اش به خنجر بیداد کرده ای ترسم ترا دمیکه به محشر در آورند از آتش تو دود به محشر بر آورند [صفحه ۱۵۴]

هل من ناصر ینصرونی

اربعین چهل سخن از فرمایشات حضرت سیدالشهداء

بسم الله الرحمن الرحيم سلام بر سرور شهیدان و یاران و اصحاب با وفایش که جهت پیروی از امام زمان خود و حفظ قرآن و اسلام از هیچ چیز نهراسید و جان خود را فدای آن کردند. السلام علی الحسین و علی بن الحسین و علی اصحاب الحسین الذین بذلوا مهجهم دون الحسین علیه السلام از بعد واقعه جانسوز کربلا و شهادت حضرت اباعبدالله الحسین علیه السلام

تاکنون از طرف نویسندگان شیعه و سنی و محققین غیر مسلمان ده تا بلکه صد تا کتاب راجع به زندگانی و قیام و نهضت آن بزرگوار نوشته شده است همگان این نهضت و قیام را الهی و خدائی وصف کرده اند که بخاطر زنده کردن احکام قرآن و دستورات اسلام بوده و اگرچه بصورت ظاهر موفق نشده اند لکن در حقیقت فتح و پیروزی واقعی نصیب آن بزرگوار

شده است. و همچنین در بیشتر کتابها جملات و عبارات کوتاهی (کلمات قصار) در پند و موعظه از آن حضرت نقل شده و عده ای از بزرگان علماء این کلمات را در مجموعه ای گرد آورده اند و به عربی یا فارسی درباره آنها توضیحاتی داده اند نویسنده نیز به تبعیت از آن بزرگواران مجموعه ای [صفحه ۱۵۵] از خطبه ها نامه ها و کلمات قصار آن حضرت گرد آورده و اینک بعنوان تیمن و تبرک چهل جمله از آنها را زینت بخش این رساله می نماید باشد که مشمول حدیث معروف: «من حفظ علی امتی اربعین حدیثا فی امر دینها بعثه الله تعالی یوم القیامه فی زمره الفقهاء و العلماء» گردم. ۱ - اتقوا هذه الالهواء التي جماعها الضلالة و میعادها النار. ترجمه: از این هواهای نفسانی که مجموعه آنها گمراهی و بازگشت آنها آتش دوزخ است پرهیزید. [۱] ۲ - اصبر علی ما تکره فیما یلزمک الحق و اصبر عما تحب فیما یدعوک الی الهدی. ترجمه: در راه حق و آنچه ترا به حق برساند شکیبیا باش و هر آنچه را که ترا به رستگاری و هدایت راهنما باشد دوست مدار. [۲] ۳ - اعلموا ان حوائج الناس الیکم من نعم الله علیکم فلا تملوا النعم [صفحه ۱۵۶] فتحول نقیمما. ترجمه: بدانید که نیاز مردم به شما از جمله نعمت های خداوند است بر شما. مبادا این نعمت ها شما را خسته و ملول گرداند که در این صورت نعمت به نعمت و گرفتاری تبدیل می شود. [۳] ۴ - اعلموا ان الدنیا حلوها و مرها علم و الانتباه فی الاخره و الفائز من فاز فیها و الشقی من شقی فیها. ترجمه: بدانید که تلخ و شیرین دنیا خواب

و خیالی بیش نیست و بیداری در آخرتست. رستگار کسی است که در دنیا رستگار شد و شقی و بدبخت نیز در دنیا بدبخت و تیره روز گشت (که الدنيا مزرعه الآخرة) [۴]. ۵- اعلمو ان المعروف مکسب حمدا و معقبت اجرا فلو رایتم المعروف رجلا رأیتموه حسنا جمیلا تسر الناظرین و لو رایتم الثوم رأیتموه سمجاً مشوها تنفر منه القلوب و تغض دونه الابصار. [صفحه ۱۵۷] ترجمه: بدانید و آگاه باشید کارهای نیک (انجام دادن) سبب ستایش (مردم) می باشد و دنباله آن او و پاداش الهی است. اگر خوبی بصورت مردی جلوه کند آن را مردی زیبارخ و خوشروی می بیند که از دیدار او بینندگان مسرور و خوشحال می شوند و اگر هم پستی لثامت (که بصورت انسانی جلوه کرده است) را ببیند او را در صورت مردی زشتی اندام و بد صورت می بیند که دلها نسبت به او نفرت دارد و چشمها در موقع دیدار او بسته می شود (که او را نبینند) [۵]. ۶- اعمل عمل رجل یعلم انه مأخوذ بالاجرام مجزئی بالاحسان. ترجمه: بدانگونه که کسی که می داند گرفتار کارهای بد و گناه و خطایش می شود و سزا و پاداش کارهای نیکش را می برد عمل می کند تو نیز عمل کن. این نصیحت را حضرت به ابن عباس فرمودند. [۶]. ۷- اکثروا مؤاخاه المؤمنین فان لهم عندالله یدا یکافیهم بها یوم القیامه. [صفحه ۱۵۸] با مؤمنین و اهل ایمان زیاد برادری و یک دلی کنید زیرا که آنان در نزد خداوند قدرتی و دستی است که بدان در روز رستاخیز مکافات می کنند [۷]. ۸- ان الامر بالمعروف و النهی عن المنکر

دعاء الی اسلام مع رد المظالم و مخالفه الظالم و قسمه الفئی و الغنائم و أخذ الصدقات من مواضعها و وضعها فی حقها. ترجمه: بدرستیکه امر به معروف و نهی از منکر دو منادی اسلامند که موجب می شود: رد مظالم و ستمگریها و مخالفت با ستم پیشه و تقسیم اموال عمومی بطور صحیح و درست و دریافت صدقات از جایگاهش و صرف کردن آن در موردش. [۸]. ۹۰ - ان الحلم زینه والوفاء مروءه و الصله نعمه و الاستکبار صلف و العجله سفه و السفه ضعف و الغلو ورطه و مجالسه اهل الدنائه شر و مجالسه اهل الفسوق ربه. [صفحه ۱۵۹] ترجمه: علم و بردباری زینت و پیرایه است و فای به عهد از مردانگی است پیوند خویشی از جمله نعمتها می باشد خود بزرگ دیدن لاف و گزافه است شتاب در کارها از بی خردی است شفاعت و سبکسری از ناتوانی است غلو و از حد خود تجاوز کردن همچون گرداب است همنشینی با مردم پست و فرومایه موجب شر می باشد و همنشینی با مردم بدکردار و زشت عمل موجب شک (درباره همنشین) است. [۹]. ۱۰ - ان الخیر فی الصبر و الصبر من الدین و الکرّم ودع العجز فان العجز لا یغنیک. ترجمه: حضرت سیدالشهداء در هنگام وداع با جناب ابوذر غفاری که عثمان بن عفان او را به ربه تبعید کرده بود در ضمن فرمایشات فرمودند که: بدرستیکه خیر و خوبی در صبر و شکیبائی است و صبر نتیجه دینداری و بزرگواری است. عجز و ناتوانی را رها کن زیرا که عجز ترا بی نیاز نمی گرداند. در برخی از کتب می نویسد که: و ان الجشع لا تقدم رزقنا و الجزع لا یؤخر اجلا

یعنی بدرستیکه طمع روزی، را جلو نمی اندازد (زیاد نمی کند) و بیتابی [صفحه ۱۶۰] مرگ را به عقب نمی افکند. [۱۰]. ۱۱.

- ان الرجل اذا تكلم بكلام فينبغي ان يصدقه بالفعل. ترجمه: انسان وقتی سخنی و مطلبی گفت باید عمل او گفتارش را گواهی کند. (عمل طبق گفتار باشد نه بگوید بخلق و خود نکند) [۱۱]. سعديا گرچه سخندان و مصالح گوئی به عمل کار برآید به سخندانی نیست ۱۲ - انظر الى كل، ما يفيدك، منفعه في دينك فلا تعتدن به و لا- ترغبن في صحبتہ فان كل ما سوى الله مضمحل و خيم عاقبتہ. ترجمه: توجه داشته باش و نگاه کن بهر کس که برای تو سودی ندارد (سود معنوی) فائده ندارد و به او توجه منما و در صحبت و دوستی با او میل و رغبت نکن زیرا هرچه جز خداست نابودشدنی است و عاقبت آن (کلیه کارهائی که برای غیر خدا باشد از دوست گرفتن و...) سخت و ناگوار است. [۱۲]. [صفحه ۱۶۱] ۱۳ - ان الناس عبيد الدنيا و الدين لعق على السنتهم يحوطونه ما درت به معایشهم فاذا محصوا بالبلاء قل الديانون. ترجمه: (حضرت سیدالشهداء علیه السلام در بین راه مکه به عراق فرزدق را ملاقات فرمود و از حال مردم کوفه از او سؤال کرد در جواب حضرت گفت که: مردم دلشان با شماست لکن شمشیرهای آنها به سود بنی امیه است و بر روی شما حضرت فرمودند که راست گفتم) مردم بندگان دنیا هستند و دین بازیچه زبان آنها تا هنگامی که زندگانی مادی آنها اجازه دهد دین دار هستند اما چون مورد آزمایش قرار گرفتند و در آن موقع تعداد افراد متدین

کم می شود [۱۳]. ۱۴ - ان مجاری الامور و الاحکام علی ایدی العلماء بالله الامناء علی حلاله و حرامه. ترجمه: بدرستی که سرنوشت و گزارش کارهای مردم (در امور دین و دنیای آنها) و احکام خداوندی در دست دانشمندان و عالمان خداوندی است (عالمان عادل خداترس) که آنان در حلال و حرام کارها از طرف خداوند امین می باشند. [صفحه ۱۶۲] در منطق الحسین علیه السلام (ص ۱۰۸) می نویسد: شیخ مرتضی انصاری رحمه الله علیه این عبارت را در ردیف بعضی روایات دیگر در موضوع ولایت حاکم نقل فرموده است. [۱۴]. ۱۵ - ان من حسن المرء ترکه ما لایعنیه. ترجمه: از نشانه های خوبی شخص آنست که: آنچه را که برای او فائده و سودی (مادی و معنوی) ندارد را رها کند. [۱۵]. و هم از رسول اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده که فرمودند ان من حسن اسلام المرء ترکه، ما لایحبه. [۱۶]. ۱۶ - انی لم اخرج اشرا و لا مفسدا و لا ظالما؛ و انما خرجت لطلب الاصلاح فی جدی صلی الله علیه و آله. ارید ان آمر بالمعروف و النهی عن المنکر و اسیر بسیره جدی و سیره ابی علی بن ابیطالب. ترجمه: حضرت سیدالشهداء علیه السلام هنگام خروج از مدینه که [صفحه ۱۶۳] بقصد مکه حرکت فرمود ضمن وصیت نامه خود به برادر خویش جناب محمد حنفیه منظور خود را از قیام علیه یزید بدینگونه بیان فرمود: من به قصد تجاوز و طغیان و فساد و ستمگری قیام نکردم بلکه (قیام من) به جهت اصلاح امور جدم و امر به معروف و نهی منکر نمودن و اینکه رفتار کنم

به سیرت و روش جدم رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و روش پدرم حضرت علی بن ابیطالب علیه السلام [۱۷]. ۱۷ - اوصیکم بتقوی الله فان الله قد ضمن لمن القاه ان يحوله عما لا يحب الى ما يحب و یرزقه من حیث لا یحتسب. ترجمه: سفارش می کنم شما را به تقوی و پارسائی به خاطر خداوند زیرا که خداوند بر خود لازم گردانیده است که آنکس که بخاطر او پرهیزکار باشد را از آنچه موجب نارضایتی است به آنچه دوست می دارد برگرداند و روزی او را از جائی که گمان ندارد برساند. [۱۸]. ۱۸ - یا ک ان تکون ممن یخاف علی العباد من ذنوبهم و یأمن العقوبه من ذنبه فان الله تبارک و تعالی لا یخدع عن جنته و لا ینال ما [صفحه ۱۶۴] عنده الا بطاعته انشاء الله. ترجمه: پرهیز از اینکه در جمله کسانی باشی که بر مردم از جهت گناهشان می ترسند و از عقوبت گناه خود ایمن و آسوده می باشند. زیرا که خداوند تبارک و تعالی فریب نمی خورد از بهشتش (در مورد بهشتش) و به کسی از نعمت ها و رحمت هایش که نزد اوست نمی رسد مگر به طاعت و فرمانبرداریش. [۱۹]. ۱۹ - ایها الناس؛ من جاد ساد و من بخل ذل (رذل) و ان اجود الناس من اعطی من لا یرجوه و اعفی الناس من عفی عن قدرته و اوصل الناس من وصل من قطعته و الاصول علی مغارسها بفروعها تسموا. ترجمه: ای مردم (بدانید که) هر کس بخشید بزرگ شد و آنکش که بخل ورزید پست و خوار گردید و بخشیده ترین مردم کسی است که بدانکه امید ندارد ببخشد و با

گذشت ترین مردم آنست که با داشتن قدرت انتقام کشیدن گذشت کند و رحم نوازتر آنست که با کسی که از او قطع پیوند خویش کرده پیوند کند و ریشه ها در محل کشتشان بوسیله شاخه هایشان رشد [صفحه ۱۶۵] می کنند (انسان به وسیله خویشان و بستگان خود در جامعه بزرگ می شود). [۲۰]. ۲۰ - خیرالمال ما وقی به العرض. ترجمه: بهترین ثروتها و مالها آنست که بوسیله آن عرض و آبروی انسان حفظ شود (این سخن را حضرت به برادر خود حضرت امام حسن مجتبی علیه السلام فرمود) ان خیر، لک، و قیت به عرضک. [۲۱]. ۲۱ - دراسه العلم لقاح المعرفه و طول التجارب زیاده فی العقل و الشرف و التقوی و القنوع راحه الابدان و من اجل نهاک و من ابغضک اغراک. ترجمه: درس خواندن و درس گفتن موجب زیادتی و پیوند علم و معرفت است. آزمایش و تجربه زیاد سبب فزونی عقل و خرد می باشد. شرافت و پاکدامنی و قناعت سبب راحتی جسم (و روح) می باشد آنکس که ترا دوست دارد ترا از بدیها نهی می کند و دشمن تو، تو را فریب داده [صفحه ۱۶۶] و به کارهای زشت و بد ترغیب می کند. [۲۲]. ۲۲ - رب ذنب احسن من الاعتذار. ترجمه: (عبدالله بن عمرو بن عاص از اینکه در جنگ صفین حرکت نکرد در خدمت آنحضرت پوزش طلبید) حضرت به او فرمود: چه بسا گناهی که از پوزش خواستن بهتر است. از مثلهای فارسی است که می گوید: «عذر بدتر از گناه» [۲۳]. ۲۳ - سئل عنه علیه السلام؛ ما اقبح الشیئی؛ قال: الفسق فی الشیخ قبیح و الحدی فی السلطان قبیحه و الکذب فی ذی الحسب قبیح و البخل فی ذی

الغنى و الحرص فى العالم. ترجمه: از حضرت سيدالشهداء عليه السلام پرسيدند كه: قبيح ترين و زشتترين چيزها چيست؟ در جواب فرمود: انجام دادن كارهاى خلاف دين از پيران زشت است. خشم و غضب و ناشكيبايى از پادشاهان و صاحبان قدرت دروغگوئى از بزرگ زادگان بخل و امساک از ثروتمندان [صفحه ۱۶۷] حرص و آزار از دانشمندان زشت و بد مى باشد. [۲۴]

۲۴- صاحب الحاجه لم يكرم وجهه عن سؤالك فاکرم وجهك عن رده. ترجمه: آنکس كه حاجت خود را از تو خواست در اين خواستن آبرویش زياد نمى شود (بلکه از قدر و منزلت او در نزد تو کاسته مى شود) بنا بر اين تو در بر آوردن حاجت او آبرو و شخصيت خود را در نزد او زياد گردان. [۲۵]. ۲۵- الصدق عز و الکذب عجز و السر امانه و الجوار قرابه و المعونه صداقه و العمل تجربه و الخلق الحسن عباده و الصمت زين و الشح فقره و السخاء غنى و الرفق لب. ترجمه: راستگوئى موجب عزت و بزرگواری است و دروغ از ناتوانی و اسرار مردم امانت است (که نباید فاش شود) و همسايگی چون خویشاوندی است (حق همسايه مانند حقوق بستگان است) - يارى کردن نتيجه دوستى است کار نيكو در اثر تجربه و آزمائش است خوش خلقى عبادت است. [صفحه ۱۶۸] سکوت موجب زينت انسان است حرص و طمع فقر مى آورد بخشنده گى بى نيازى است مرافقت و همراهى کردن با مردم از خرد و عقل است. [۲۶]. ۲۶- لا افلح قوم اشتروا مرضاه المخلوق بسخط الخالق. ترجمه: (وقتی حضرت سيدالشهداء عليه السلام در کربلا نامه ابن زياد را قراءت کرد فرمود) رستگار نشد گروهى و قومى كه رضایت

بندگان خدا را به غضب خداوند فروختند (یعنی غضب و سخط خداوند را گفته و در ازاء آن خوشنودی مردم را خواستند) [۲۷]. ۲۷- لا تصبخوا اهل البدع و لا تجالسوهم فتصبروا عند الناس كاحد منهم. ترجمه: با مردم بدعت گذار (کسانی که سنت های تازه که برخلاف دین است ایجاد می کنند) مصاحبت و همنشینی نکنید زیرا در نظر اجتماع و مردم یکی از آنان محسوب می شوید. [۲۸]. ۲۸- لا- تقولن فی اخیك المؤمن اذا توارى عنك الا ما تحب ان تقول فیک اذا تواریت عنه. [صفحه ۱۶۹] ترجمه: (حضرت به عباس فرمود که) دربارہ برادر مؤمنت که از نظر تو غایب گردیده (پشت سر او) حرفی نزن جز آنچه را که دوست می داری در پشت سر تو بگویند. [۲۹]. ۲۹- لا- یأمن یوم القیامه الا- من خاف الله فی الدنیا. ترجمه: (به حضرت سیدالشهداء علیه السلام گفته شد که: ما اعظم خوفك من ربك حضرت فرمود) در روز رستاخیر هیچ کس در امن و امان نمی باشد مگر کسی که در دنیا از خداوند می ترسد. [۳۰]. ۳۰- لا یکمل العقل الا باتباع الحق. ترجمه: خرد و عقل کامل نمی شود مگر در راه پیروی نمودن از حق [۳۱]. ۳۱- لو عقل الناس و تصور ذا الموت بصورته لخربت الدنیا. ترجمه: اگر مردم عقل و خرد را بکار می بستند و مرگ را آنچنان که بود [صفحه ۱۷۰] تصور می کردند دنیا خراب می شد. [۳۲]. ۳۲- ما اهون الموت علی سبیل نیل العز و احیاء الحق. لیس الموت فی سبیل العز الا- حیاة خالده و لیست الحیوه مع الذل الا الموت الذی لاحیاة معه... ترجمه: هنگامیکه حضرت سیدالشهداء علیه السلام در راه

مکه به عراق با حر برخورد کرد و او حضرتش را از جنگ بر حذر می داشت و از مرگ و کشته شدن خبر می داد حضرت به او فرمود: لیس شأنی شأن من یخاف الموت سپس فرمود: چقدر مرگ در راه وصول به عزت و بزرگواری و زنده گردانیدن حق خوار و سبک است. مرگ در راه وصول به عزت چیزی جز حیات جاوید نمی باشد و زندگی با ذلت و خواری درحقیقت مرگی است که زندگی با او نیست. [۳۳]. ۳۳ - ما عبدالله بشیئی افضل من اداء حق المؤمن. ترجمه: خداوند متعالی به چیزی بهتر و شایسته تر از اداء حق مومن عبادت [صفحه ۱۷۱] نشده است. [۳۴]. ۳۴ - المجالس یالامانه و لیس لاحد ان یحدث بحديث یکنمه صاحبه الا باذنه الا ان یكون فقها او ذکرا له بخیر. ترجمه: انجمن ها و مجالس همچون امانت است (که نباید در آن خیانت کرد) و کسی را نمی رسد که آنچه را که دوستش آن را پنهان داشته بازگو کند مگر به اذن و اجازه او مگر آن موضوع مسئله ای فقهی و علمی باشد و یا یادآوری از او به نیکی و خوبی باشد. [۳۵]. ۳۵ - من زهد فی الدنیا أثبت الله الحکمه فی قلبه و انطق به لسانه و بصره عیوب الدنیا دائها و دوائها و اخرجه الله سالما الی دار السلام. ترجمه: آنکس که زهد در دنیا پیشه خود گردانید خداوند حکمت و خرد را در قلب او ثابت می گرداند و زبانش را در علم و حکمت گویا می کند و زشتیهای دنیا را در نظرش می آورد و دردهای دنیا و درمانها آن را بدو [صفحه ۱۷۲] می فهماند و او را

سالم از دنیا بیرون برده و به بهشت می برد. [۳۶]. ۳۶ - من اتعظ قبل ان یوعظ و استیقظ قبل او یوقظ فقال ان هذا هو السعید. ترجمه: آنکس که قبل از آنکه وی را پند دهد خود پند گیرد و پیش از آنکه وی را از خواب (غفلت و بی خبری) بیدار کنند خود بیدار شود این چنین شخص در حقیقت خوشبخت و سعادت‌مند می باشد. توضیح: کسی از حضرت پرسید: من اشرف الناس آن حضرت در جواب او فرمودند که. [۳۷]. ۳۷ - من عادانا فلرسول الله صلی الله علیه و آله و سلم یعادى و من والانا فلجدى صلی الله علیه و آله و سلم و الی. ترجمه: کسی که با ما خاندان دشمنی و عداوت کند با پیغمبر خدا علیه السلام دشمنی کرده و آنکس که با ما دوستی نماید با آن حضرت دوستی نموده است. [صفحه ۱۷۳] (در برخی از کتابها در عبارت اندکی اختلاف دارد) [۳۸]. ۳۸ - یابن آدم: اذکر مصارع آبائک و ابنائک کیف کانوا و حیث حلوا و کانک عن قلیل قد حلت محلهم و عبرت عبره المعتبر. ترجمه: ای فرزند آدم بخاطر بیاور حالت پدران و فرزندان خود را که چگونه بودند و کجا شدند و تو خود نیز به همین زودی به منزلگاه آنان وارد می شوی و موجب عبرت و پندگرفتن پندگیران قرار خواهی گرفت. [۳۹]. ۳۹ - یابن آدم: اذکر مصرعک و فی قبرک مضجعک و موقفک بین یدبى الله، تشهد جوارحک علیک یوم تزل فیہ الاقدام و تبلغ القلوب الحناجر و یبيض وجوه و تسود وجوه و تبدد السرائر و یوضع المیزان القسط. ترجمه: ای فرزند آدم. جایگاه خود

و خوابگاهت در قبر بخاطر بیاور آن هنگام که در برابر خدای تعالی ایستاده ای و اعضاء و دستهایت بر تو شهادت می دهند آنجائیکه گامها می لغزد و دلها به گلو برسد در آن هنگام [صفحه ۱۷۴] جمعی که نیکوکار بودند سفید چهره اند و گروه بدکرداران سیاه رو. باطن اشخاص ظاهر شود (دیگر چیزی مخفی نمی ماند) و آنجا میزان عدل الهی قرار می گیرد. [۴۰]. ۴۰ - یابن آدم: انما انت ایام کلما مضی یوم ذهب بعضک. ترجمه: ای فرزند آدم. نصیب و بهره تو از دنیا چند روزی بیش نیست. هر روز که از عمر گذشت یک قسمت از عمرت گذشته است (عمر خود را غنیمت شمار و آن را بیهوده از دست مده) [۴۱].

پاورقی

[۱] ص ۵۹۱ یازدهم احقاق الحق به اضافه ۵۵ هشتم لسان العرب.

[۲] ص ۸۹ - بلاغه الحسین علیه السلام.

[۳] ص ۲۰۴ دوم کشف الغمه به اضافه ص ۶ لمعات الحسین علیه السلام.

[۴] ص ۷۳ تفسیر حضرت امام حسن عسکری علیه السلام به اضافه ص ۳۴۷ هفدهم عوالم العلوم.

[۵] ص ۵۹۴ یازدهم احقاق الحق به اضافه ص ۲۰۴ دوم کشف الغمه به اضافه ص ۲۷۵ چهارم ناسخ التواریخ..

[۶] ص ۷۴ بلاغه الحسین به اضافه ص ۲۵۶ شخصیت حسین به اضافه ص ۲۳۵ منطق الحسین علیه السلام.

[۷] ص ۱۰۰ یکم اقوال الائمة.

[۸] ص ۲۴ بلاغه الحسین به اضافه ۵۲ تحف العقول....

[۹] ص ۵۹۳ یازدهم احقاق الحق به اضافه ص ۱۶۲ چهارم اعیان الشیعه به اضافه ص ۲۰۵ کشف الغم دوم.]

[۱۰] ص ۸ بلاغه الحسین به اضافه ص ۷۱ منطق الحسین علیه السلام.

[۱۱] ص ۴۴۶ یازدهم احقاق الحق به اضافه ص ۱۵۳ مقتل الحسین خوارزمی.

[۱۲] ص ۱۰۴ یکم اقوال الائمة نقل از فصل

- [۱۳] ص بحار الانوار به اضافه ص ۲۴۵ تحف العقول و کلیه های مصادر دیگر.
- [۱۴] ص ۲۵ بلاغه الحسین به اضافه ص ۲۳۸ تحف العقول....
- [۱۵] ص ۲۵ بلاغه الحسین به اضافه ص ۲۳۸ تحف العقول....
- [۱۶] ص بحار الانوار به اضافه ص ۹۴ بلاغه الحسین علیه السلام.
- [۱۷] ص ۶۰۱ یازدهم احقاق الحق به اضافه ص ۱۸۸ مقتل خوارزمی به اضافه ص ۴۵ نفس المهموم و تمام کتب.
- [۱۸] ص ۹ بلاغه الحسین به اضافه ص تحف العقول.
- [۱۹] ص ۹ - بلاغه الحسین به اضافه ص ۱۱۳ منطق الحسین علیه السلام.
- [۲۰] ص ۲۰۵ دوم کف الغمه به اضافه ص ۶ لمعات الحسین به اضافه ص ۲۷۵ چهارم ناسخ التواریخ.
- [۲۱] ص ۲۰۶ کشف الغمه به اضافه ص ۶۵ چهارم مناقب.
- [۲۲] ص ۲۲۰ یکم اقوال الائمه به اضافه ص ۱۰ لمعات الحسین به اضافه ص ۲۳۳ نطق الحسین علیه السلام.
- [۲۳] ص ۸۳ بلاغه الحسین علیه السلام.
- [۲۴] ص ۹۱ - بلاغه الحسین به اضافه ص ۲۱۶ شخصیت حسین به اضافه ص ۲۲۵ منطق الحسین علیه السلام.
- [۲۵] ص ۱۶۳ چهارم اعیان الشیعه به اضافه ص ۶۴ هفدهم عوالم به اضافه ص ۲۰۸ دوم کشف الفحه.
- [۲۶] ص ۸۳ بلاغه الحسین علیه السلام.
- [۲۷] ص ۱۰۱ چهارم اعیان الشیعه به اضافه ص ۲۳۷ هفدهم عوالم العلوم.
- [۲۸] ص ۱۳۰ یکم اقوال الائمه.
- [۲۹] ص ۸۴ بلاغه الحسین به اضافه ص ۲۵۹ شخصیت حسین به اضافه ص ۲۳۵ منطق الحسین علیه السلام.
- [۳۰] ص ۸۶ بلاغه الحسین به اضافه ص ۵۶۱ شخصیت حسین علیه السلام به اضافه ص ۶۹ چهارم مفاضت.
- [۳۱] ص ۹۵ بلاغه الحسین به اضافه ص ۲۳۶ منطق الحسین علیه السلام.

[۳۲] ص ۵۹۲ - یازدهم احقاق الحق به اضافه ص ۲۸۱ شخصیت حسین علیه السلام به اضافه ص ۴۵۸ دوم مخاصات راغب اصفهانی.

[۳۳] ص ۶۰۱ یازدهم احقاق الحق به

اضافه ص ۴۴۸ - اهل البيت به اضافه ص ۱۷ لمعات الحسين عليه السلام.

[۳۴] ص ۸۶ يكم اقوال الائمة.

[۳۵] ص ۲۴۴ يكم اقوال الائمة به اضافه ص وافي به اضافه ص ۵۱ پندها و اندرزها.

[۳۶] ص ۱۸۴ يكم اقوال الائمة به اضافه ص بحار الانوار.

[۳۷] ص ۵۹۰ يازدهم احقاق الحق به اضافه ص ۲۸۱ شخصيت حسين به اضافه ص ۴۰۲ چهارم محاضرات راغب.

[۳۸] ص ۵۹۲ - يازدهم احقاق الحق به اضافه ص ۶۵ بلاغه الحسين عليه السلام.

[۳۹] ص ارشاد ديلمى به اضافه ص ۱۰ بلاغه الحسين به اضافه ص ۱۰۹ منطق الحسين عليه السلام.

[۴۰] ص ۱۲۰ يكم اقوال الائمة به اضافه ص ۱۰ بلاغه الحسين به اضافه ص ۱۰۹ منطق الحسين عليه السلام.

[۴۱] ص ارشاد القلوب ديلمى به اضافه ص ۲۰۲ اقوال الائمة به اضافه ص ۸۷ بلاغه الحسين عليه السلام.

بسمه تعالی

هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

آیا کسانی که می‌دانند و کسانی که نمی‌دانند یکسانند؟

سوره زمر / ۹

مقدمه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان، از سال ۱۳۸۵ هـ. ش تحت اشراف حضرت آیت الله حاج سید حسن فقیه امامی (قدس سره الشریف)، با فعالیت خالصانه و شبانه روزی گروهی از نخبگان و فرهیختگان حوزه و دانشگاه، فعالیت خود را در زمینه های مذهبی، فرهنگی و علمی آغاز نموده است.

مرامنامه:

موسسه تحقیقات رایانه ای قائمیه اصفهان در راستای تسهیل و تسریع دسترسی محققین به آثار و ابزار تحقیقاتی در حوزه علوم اسلامی، و با توجه به تعدد و پراکندگی مراکز فعال در این عرصه و منابع متعدد و صعب الوصول، و با نگاهی صرفاً علمی و به دور از تعصبات و جریان‌های اجتماعی، سیاسی، قومی و فردی، بر مبنای اجرای طرحی در قالب «مدیریت آثار تولید شده و انتشار یافته از سوی تمامی مراکز شیعه» تلاش می‌نماید تا مجموعه ای غنی و سرشار از کتب و مقالات پژوهشی برای متخصصین، و مطالب و مباحثی راهگشا برای فرهیختگان و عموم طبقات مردمی به زبان های مختلف و با فرمت های گوناگون تولید و در فضای مجازی به صورت رایگان در اختیار علاقمندان قرار دهد.

اهداف:

۱. بسط فرهنگ و معارف ناب ثقلین (کتاب الله و اهل البیت علیهم السلام)
۲. تقویت انگیزه عامه مردم بخصوص جوانان نسبت به بررسی دقیق تر مسائل دینی
۳. جایگزین کردن محتوای سودمند به جای مطالب بی محتوا در تلفن های همراه، تبلت ها، رایانه ها و ...
۴. سرویس دهی به محققین طلاب و دانشجو
۵. گسترش فرهنگ عمومی مطالعه
۶. زمینه سازی جهت تشویق انتشارات و مؤلفین برای دیجیتالی نمودن آثار خود.

سیاست ها:

۱. عمل بر مبنای مجوز های قانونی
۲. ارتباط با مراکز هم سو
۳. پرهیز از موازی کاری

۴. صرفا ارائه محتوای علمی

۵. ذکر منابع نشر

بدیهی است مسئولیت تمامی آثار به عهده ی نویسنده ی آن می باشد .

فعالیت های موسسه :

۱. چاپ و نشر کتاب، جزوه و ماهنامه

۲. برگزاری مسابقات کتابخوانی

۳. تولید نمایشگاه های مجازی: سه بعدی، پانوراما در اماکن مذهبی، گردشگری و...

۴. تولید انیمیشن، بازی های رایانه ای و ...

۵. ایجاد سایت اینترنتی قائمیه به آدرس: www.ghaemiyeh.com

۶. تولید محصولات نمایشی، سخنرانی و...

۷. راه اندازی و پشتیبانی علمی سامانه پاسخ گویی به سوالات شرعی، اخلاقی و اعتقادی

۸. طراحی سیستم های حسابداری، رسانه ساز، موبایل ساز، سامانه خودکار و دستی بلوتوث، وب کیوسک، SMS و...

۹. برگزاری دوره های آموزشی ویژه عموم (مجازی)

۱۰. برگزاری دوره های تربیت مربی (مجازی)

۱۱. تولید هزاران نرم افزار تحقیقاتی قابل اجرا در انواع رایانه، تبلت، تلفن همراه و... در ۸ فرمت جهانی:

JAVA.۱

ANDROID.۲

EPUB.۳

CHM.۴

PDF.۵

HTML.۶

CHM.۷

GHB.۸

و ۴ عدد مارکت با نام بازار کتاب قائمیه نسخه :

ANDROID.۱

IOS.۲

WINDOWS PHONE.۳

WINDOWS.۴

به سه زبان فارسی ، عربی و انگلیسی و قرار دادن بر روی وب سایت موسسه به صورت رایگان .

در پایان :

از مراکز و نهادهایی همچون دفاتر مراجع معظم تقلید و همچنین سازمان ها، نهادها، انتشارات، موسسات، مؤلفین و همه

بزرگوارانی که ما را در دستیابی به این هدف یاری نموده و یا دیتا های خود را در اختیار ما قرار دادند تقدیر و تشکر می
نماییم.

آدرس دفتر مرکزی:

اصفهان - خیابان عبدالرزاق - بازارچه حاج محمد جعفر آواده ای - کوچه شهید محمد حسن توکلی - پلاک ۱۲۹/۳۴ - طبقه
اول

وب سایت: www.ghbook.ir

ایمیل: Info@ghbook.ir

تلفن دفتر مرکزی: ۰۳۱۳۴۴۹۰۱۲۵

دفتر تهران: ۰۲۱ - ۸۸۳۱۸۷۲۲

بازرگانی و فروش: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

امور کاربران: ۰۹۱۳۲۰۰۰۱۰۹

مرکز تحقیقات رایانگی

اصفهان

گامی

WWW

برای داشتن کتابخانه های تخصصی
دیگر به سایت این مرکز به نشانی

www.Ghaemiyeh.com

www.Ghaemiyeh.net

www.Ghaemiyeh.org

www.Ghaemiyeh.ir

مراجعه و برای سفارش با ما تماس بگیرید.

۰۹۱۳ ۲۰۰۰ ۱۰۹

